VILNIUS. Antradienis 1929 m. Spalio mėn. 1 d. III metai

VISŲ ŠALIŲ PROLETARAI, VIENYKITĖS.

Pirmyn!

№ 20 (51)

Kas vergo retežių nedrįsta numest—
Tas laisvas niekuomet nebus! J. Janonis.

SOCIALDEMOKRATŲ ORGANAS.

KORESPONDENCIJOS Adr.: Wilno, Urząd Pocztowy 1. Skrytka Nr. 115. Red. adr. ul. Antokolska 54a.	EINA DU KARTU PER MĖNESĮ	Prenumerata: Lenkijoj metams 4 auks., pusei metų 2 auks. Lietuvoj metams 4 litai, pusei metų 2 lit. Užsieniuose dvigubai. Atskiras numeris 20 sk.

IŠKABĄ PAKEITUS.

Po 1926 m. gruodžio pučo visas dar nesusitupejusios demokratines Lietuvos Respublikos viešasai gyvenimas smurto keliu tapo monopolizuotas savos rušies akcines bendroves, pasivadinusios: **„Smetona—Voldemaras ir C-o“**. Ta bendrove, kurion tikslu **pralobti** jejo akcininkais **be kapitalo** nususę dvarininkai, stambus buožes, sukti spekuliantai—fabrikantai, prasigerę karininkai ir žemiškas gerybes pamegęs kleras. Kad patenkinti savo akcininkus, kaip ir kiekviena kapitalistinė bendrove, trumpu laiku paverte Lietuvos Respubliką **eksploatacijos objektu.**

Pirmiausiai b-ve **„Smetona—Voldemaras ir C-o“**, kad sekmingiau eitų prekyba, nesivaržydama su priemonėmis pasistengė iš kelio pašalinti viską, kas jai tokiu ar kitokiu budu galetų pakenkti, ir, tapus padeties šeimininke, pradėjo prekybą su principu: **kuo daugiausiai imti ir nieko neduoti.** Per su virš pustrečių metų bendrove prekiavo viskuo: žmonemis, idėjomis, įsitikinimais ir t. t. Tos b-vės gudrus ir apsukrus šefas Voldemaras tiek krašto viduje tiek užsieny b-vės reikalų gynimui nesigailėjo triuso ir energijos. Krašto viduje b-vės reikalus ginti ir akcininkų pradejusi augti kapitalą saugoti nuo tų, nuo kurių tas kapitalas dienos metu vagiamas — pavedė jis žandarmerijai ir žvalgybai, kuri kiekvieną, kas prieš plėšikišką bendrovę drįsdavo tarti žodį, patalpindavo kalėjime, perduodavo karo lauko teismui. Užsieny gi b-vės šefas, apsigaubęs „patriotizmo“ toga, dėjo visas pastangas, kad praplėsti b-vei **eksploatacijos plotą,** t.y. vede „griežtą“ akciją Vilniaus kraštui atgauti. Bet čia šefui nekaip sekėsi. Pamatęs, kad vienas mažai ką padarys tuo atžvilgiu, jis, pasitaręs su savo b-vės akcininkais, nutare priimti i b-vę akcininkais vokiečių kapitalistus, kad pastarieji padėtų jam atstovauti b-vės **„Smetona—Voldemaras ir C-o“** interesams užsieny. Vokiečių kapitalistai matydami, kad gali padaryti neblogą verslą, sutiko ir padarė su **„Smetona—Voldemaras ir C-o“** b-ve grynai prekybinę sutartį, vaduovaudamiesi taipos principu **„kuo daugiausiai imti ir nieko neduoti“**. Vokiečių kapitalistams pavyko, nieko neduodant gauti visą plotą, kuris lig šiol buvo eksploatojamas vien tik b-vės **„Smetona—Voldemaras ir C-o“**.

Be to, kaip paskutiniu paaiškėjo metu tautiškai—fašistine b-ve, kuri savo akcininkų interesų apgynimui nesiskaite su jokiomis priemonėmis, turėjo savo agentą ir tarpe tos politinės emigracijos, kuri aktingiausiai veda kovą prieš plėšikišką b-vę. Tuo agentu buvo Jeronimas Plečkaitis. Pagalba to agento tautiškai—fišistinės b-vės šefas manė b-vės reikalus dar labiau sustiprinti ne tik krašto viduj, bet ir užsieny. Ta kryptimi ir buvo vedama akcija. Bet nežiurint visų **„Smetona—Voldemaras ir C-o“** b-vės pastangų ir žiauriausių priemonių kovoj su savo priešais—jos akcijos ne kilo, bet smuko. Kartu smuko ir b-vės šefo autoritetas. Pačių akcininkų tarpe vis daugiau ir daugiau pradejo rastis kandidatų į šefus, su kuriais Voldemarui teko net atviroj kovoj susitikti ir laikinai laimėti. Tokiu budu Voldemaras apsidirbo su Merkiu, Petruičiu ir Plechavičium, išlaikydamas savo pavardę ant tautiškai-fašistines b-vės iškabos. Bet tuo jis savo autoriteto nepajėgė pakelti akcininkų akyse ir neišnaikino visų sau pavojingų konkurentų. Visa tai pašalinti reikėjo

daugiau kaip paties šefo diktatura. Reikejo kėjo „neverninkams akcininkams" parodyti kas nors apčiuopiamo, kad jie įsitikintų jog akcines b-vės interesų niekas nesugebės taip vesti, kaip Voldemaras ir tuo nustelbti pavojingus sau konkurentus. Tam Voldemaras ir ruošesi puikiai žinodamas, kad savo autoritetą akcininkų akyse tegali pakelti grįžęs su laurais iš Ženevos, nes krašto viduje užtenka ir be jo „autoritetingų" budelių.

Todel jis pradejo siųsti „Tautų Sąjungon „notą" po „notos", žadedamas **nustebinti pasaulį kuo tai nepaprastu** Tų gi „notų" realiam argumentavimui jis iš anksto įsake savo agentui Plečkaičiui suruošti Tautų Sąjungos posedžių metų avantiurą Lietuvoj. Bet musų laimei, b-vės šefui nenusiseke jo ruoštoji provokacija. Plečkaitis liko areštuotas pirm negu patieke argumentų „Smetona - Voldemaras ir C-o" b-vės „notoms". „Notos" liko be argumentų ir šefui reikėjo skvernus suėmus dumti Kaunan. B-vės akcininkai priešaky su Musteikiu pamatę, kad jų šefas negrįš su laurais ir, kad dabar yra patogiausia proga jo nuvertimui, ir b-vės gelbėjimui nuo skandalingos kompromitacijos del galinčios paaiškėti aferos, — nutarė: **dabar arba niekad.** Šefas, grįžęs Kaunan, priverčiamas paduoti dimisijon. Tokiu budu fašistine b-ve **„Smetona — Voldemaras ir C-o", kad apginti savo akcininkų interesus ir išgelbeti pelningą kromelį prieš svieto akis su bankrutavo, pakeisdama iškalbą sekanciai: „Smetona — Tubelis ir C-o".**

Koks skirtumas tarp „senosios" ir „naujosios" b-vės? **Jokio!** Darbo Lietuva, kaip **buvo paversta eksploatacijos objektu** prie b-vės „Smetona — Voldemaras ir C-o" taip pir **liko, pakeitus tai** b-vei iškabą—į „Smetona —Tubelis ir C-o." **Jokių esminių skirtumų neįvyko.** Įvyko tik paprаčiausias iškabų pakeitimas tikslu apsaugoti b-vę nuo kompromitacijos del aukščiau minetos aferos ir tuo budu apginti plėšriųjų akcininkų interesus, ką neginčija ir naujas b-vės sefas Tubelis savo pareiškime spaudos atstovams, kuriems tarp kitko pareiškė, kad **principinis programas naujo ministerių kabineto bus toks pat, koks ir senojo.**

Koks gi buvo senojo ministerių kabineto, atstovavusio tautiškai—fašistinių spekuliantų akcinei b-vei principinis programas?

1) Padaryti iš Demokratines Lietuvos Respublikos akcinę, nususių dvarininkų, stamblų buožių, suktų spekuliantų-fabrikantų, prasigerusių karininkų ir žemiškas gerybes pamegusio kiero b-vę su iškaba „Smetona—Voldemaras ir C-o"

2) Tam tikslui atsiekti paversti Darbo Lietuvą, kuri sudaro absoliutę gyventojų daugumą, paprasčiausiu eksploatacijos objektu, padarant ją beteise visose gyvenimo srityse.

3) Pravesti ir įgyvendinti tokius įstatymus, kurie akcininkams garantuotų visapusišką laisvę ir gintų jų interesus.

4) Įgyvendinti tokias institucijas, kurios už prasižengimą prieš akcines b-vės įstatymus baustų visus be pasigailejimo; arba kitais žodžiais tariant, kruvino teroro, karo lauko teismų, karo stovių, karo cenzuros ir kalejimų pagalba saugoti akcines b-vės: „Smetona—Voldemaras ir C-o" įvesta tvarką, kuri tos b-vės akcininkams laiduotų ramybę ir puikų gyvenimą šioj ašarų pakalnej.

Toks tai buvo **principinis programas** senojo ministerių kabineto, kuris veik trejus metus atstovavo akcinei b-vei **„Smetona—Voldemaras ir C-o".** Jei naujas tos b-vės šefas sako, kad ir „naujojo" ministerių kabineto principinis programas bus toks pat,—**tai reiškia, kad įvyko tik iškabos pakeitimas, o daugiau viskas liko, kaip buvę.**

Revoliucinei Lietuvos demokratijai, kuri jau treti metai kaip nustumta akcininkų šaikos požemin, del to iškabos pakeitimo nėra reikalo nei džiaugtis, nei liudėti. Konstantuodami įvykusį faktą galime pasakyti viena, kad savo šefo Voldemaro asmeny akcine b-vė **nustojo galvos ir liko silpnesne.** Voldemaras buvo viena iš stambiausių figurų tarpe prasigerusių karininkų ir nusipolitikavusių tautinkų, kurie stovi fašistinei-tautiškų spekuliantų reikalų gynimo avangarde Kartu Voldemaras buvo **smegenimis ir dušia** susidariusios po gruodžio smurto akcines b-vės. Be to, jis savo diktatoriškumu ir nachališkumu sugebejo visą fašistinio avangardo meranžeriją **valdyti ir priversti jo klausyti.** Taip, kad jo nustojusi ta meranžerija gali dar labiau pradeti rietis, iš ko bus galima tik pasidžiaugti, nes feldfebelis Musteikis, kuris faktinai pakeitė Voldemarą—tą meranžeriją vargu bau suvaldys.

Reikia tureti ir tai galvoj, kad ir Voldemaras nenorės jau taip visiškai nuleisti rankų. Jis negales abejingai žiureti į „valdymą" Tubelių, Musteikių ir kitų, kuriuos nesenai jis nekartą yra išvadinęs **„šlaučiais", „asilais" analfabetais politikos ir valstybes klausimuose** ir t. t. Visai galimas daiktas, kad jis taip pat dar kartą mėgins **„gelbeti Lietuvą"**, kad vel pakeisti akcinės b-vės iškabą. Taip, kad iškabos paketimu toli gražu fašistinio avangardo savitarpes rietenos nera baigtos. Tai turi butinai turėti galvoj požemin nustamta revoliucinė Lietuvoj demokratija, kuriai tenka vesti kova del šviesesnes ateities.

Jeigu, kas iš demokratijos eilių mano, kad iškabai pakitus **sušvelnes akcininkų**

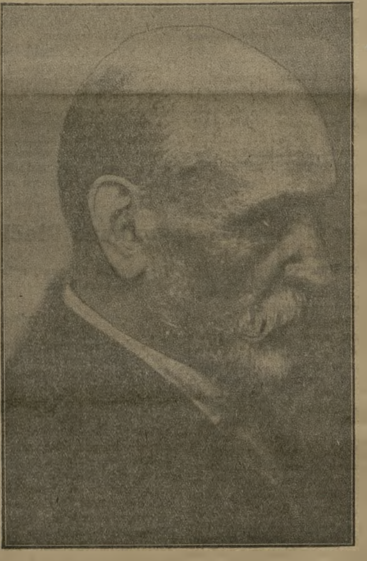
bandos režimas—tas labai klysta. Galimas daiktas, kad Tubelis pradžioj darys visokius manevrus idant užmigdyti aktingos priešfašistines visuomenes dalies budrumą — ir tuomi išlošti bent laiku Bet tai bus tik **veldmaino manevras.** Gi esmeje akcine b-ve **„Smetona —Tubelis ir C-o“ smaugs ir toliau Darbo Lietuvą ir visokiais budais stengsis iškrikdyti demokratijos eiles** Tuo labiau stengsis, nes paaiškejus Plečkaičiui, kaipo provokatoriui, akciane b-ve neteko stambiausio savo agento, kuris ją galetų informuoti apie požeminį liaudies judejimą. Taip, kad revoliucinei demokratijai nieko nelieka daugiau daryti, kaip dar **labiau suglausti savo eiles, įtraukti į jas vis naujų ir naujų kovotojų ir drąsiai vesti toliau revoliucine kovą prieš tuos, kurie paverte Demokratinę Lietuvos Respubliką į akcininkų b-vę.** Revoliucines demokratijos uždavinys yra, kad atatinkamai pasiroušus, ir susiorganizavus **nuplešti ne iškabą nuo tų akcininkų b-ves, bet išsprogdinti pačią bendrovę, įgyvendinant Lietuvoj darbo masių demokratiją. O laikas ir tam artinasi, nes jis yra demokratijos pusej.**

KARUŠIS.

JONAS RAINIS.

Latvijos darbininkų klasę ištiko sunkus smugis—netiketai mire jos kovotojas už laisvę, didis dainius—poetas *Jonas Rainis-Plieškans.*

To didžio poeto ir kovotojo už darbininkų klases reikalus vardas buvo žinomas ne tik Latvijoj, todel ši liudna žinia apie jo mirtį praskambejo visoj Europoj ir jos aidas atsimuse toli, toli nuo jo tevynes.

Jonas Rainis-Plieškans gime 1865 m. rugsejo m. 12 d. Ilukste apskr., kame jo tevas nuomavo žemes ukį. Pasimokinęs kiek valsčiaus mokykloj įstojo į Rygos miesto gimnaziją, kurią 1883 m. pasekmingai beige turedamas vos 17 metų. Baigęs gimnaziją įstojo į Petrapilio universiteto teisių skyrių. Dar budamas gimnazijoj jaunutis Plieskans pradejo rašineti eiles, kurios nuo pat pradžios jau atkreipe visuomenes demesį. Eidamas juridinius mokslus universitete, visą laiką nepaliove studijavęs literaturos ir intensingai dirbęs literaturos srity.

Baigęs aukštojį mokslą buvo paskirtas į Vilniaus apygardos teismą valdininku, bet veliau persikele į Jalgavą ir ten praktikavo kaipo prisiekusio advokato padejėjas. 1891 m. Rainis tapo pakviestas redaguoti ejusį Rygoje tuo laiku demokratinį laikraštį „Dienas Lapa“, kurį redaguodamas iki 1895 m. stengesi pravesti jame naujas demokratines idejas, kurios tapo pavadintos „nauja srove“. Tais pat laikais išspausdino jis savo eileraščius, pirmą kartą pasirašydamas „Rainis“. Tą vardą poetas esąs radęs užrašytu ant kokio tai kelrodžio stulpelio Latgalej. 1895 m., del kai kurių nesutarimų su laikrašč o leidejais, išstojo iš „D. Lapa“ redakcijos ir norejo vel užsiimti advokato praktika, bet caro valdžia nebedave jam leidimo, nes Rainis jos akyse jau buvo tapęs „politiniai neištikimu“, kaipo „naujasrovininkas“. Pora metų po to pagyvenęs Berlyne, 1897 m. Rainis sugrįžo ir apsigyveno Panevežy, bet veliau persikele į savo tevynę, kaip tik tuo laiku, kuomet Latvijoj buvo prasidejęs smarkus darbininkų judejimas, vadinamas pas mus Lietuvoj — Rygos studentų ir darbininkų „buntu“. Tuomet Rainis drauge su kitais revoliucionieriais, caro valdžios buvo suimtas ir išlaikytas du metu kalejime, o veliau ištremtas į Viatkos guberniją. Is tremimo sugrįžo 1903 metais, bet jau tuo laiku buvo tapęs labai populerus kaipo politikos veikejas ir kaipo dainius — poetas. Tais pačiais metais pasirode jo garsus eilius rinkinys: „Melynojo vakaro tolimi atbalsiai“.

1905 m. Išejo is spaudos jo neapsakomos vertes dramatinis veikalas „Ugnis ir naktis“, kuriame genijus vaizduoja kovą šviesos galybių su patamsio tarnais. Tas jo veikalas simtais kartų buvo statomas scenoje ir šimtą kartų daugiau revoliucionizavo tautą pries dvarininkus ir prieš caro patvaldybę, negu tai galetų padaryti tukstančiai politinių straipsnių. Aukstų revoliucinių idejų sužadintas Rainis sugebejo nugirsti, pagauti tikrą gyvenimą ir jį

savo kuryboj atvaizduoti. Žmonių kentejimai ir jų didingos kovos už issilaisvinimą, už sviesų rytojų, atspindi kiekviename daugelio tomų Rainio kurybos posme ir žadina pavergtą liaudį stoti kovon Latvių tautos kovose su dvarininkais ir caro valdžia, Rainis savo kuryba yra daugiau nuveikęs negu tai butų galeję padaryti ginkluoti pulkai.

Dirbdamas literaturos dirvoj, Rainis visą laiką aktingai dalyvauja darbininkų judejime. Jis yra pirmas iš steigejų Latvijos Socialdemokratų Darbininkų Partijos ir visą laiką dalyvavo jos kovose su caro valdžia ir viešpatavusiais dvarininkais. Ir nors 1905 metų Latvijos revoliucionierių kovos už laisvę ir naują gyvenimą, dvarininkų ir caro bernų baudžiamaisiais buriais ir karo lauko teismų ekspedicijomis, buvo laikinai sulaužytos, bet dvarininkijai tapo suduotas nepataisomas moralis smugis. O liaudies revoliucine dvasia ir pasiryžimas liko nenugalimi.

Kuomet po 1905 metų revoliucijos, pakele galvą reakcija ir visame kraste baudžiamieji buriai degino valstiečių namus ir nuklojo Latvijos laukus revoliucionierių kunais, Rainis, nenoredamas kliuti įsiutusios reakcijos auka, emigravo į laisvą Šveicariją. Bet ir iš ten jis savo kuryba gaivino idejas, žadino liaudies pasiryžimą vesti kovą iki galo. Ir kai 1920 matais Rainis sugrįžo į savo gimtąjį krastą, jį su dideliu entuziazmu pasitiko visa liaudis, atgavusi jau tuo laiku politinę nepriklausomybę ir įsikurusi demokratines valstybes santvarką.

Latvijos nepriklausomybes laiku, kuomet darbo liaudžiai teko stoti kovon su naujai įsigalejusia buržuazija, Rainis visą laiką stovejo darbo klases priešaky ir visus tos kovos sunkumus iki pat paskutines dienos nese ant savo pečių, nors praktiškuose kasdienes politikos darbuose kartais ir nedalyvavo, atsižvelgiant į savo fizines jegas ir kalnus kitų darbų, kuriems jis buvo atsidavęs.

Nei medžiagine gerove, nei auksta vieta kuria jis buvo užemęs kaipo švietimo ministeris, nei pagaliau garbe, kuria jam teike visuomene, nesulauže jo revoliucines kovotojo dvasios, nepaliove jis buti darbininkų reikalų gineju.

Ir jei šiandien, iš visų atgavusių nepriklausomybę Pabaltes valstybių, Latvijos proletariatas yra stipriausis ir labiau organizuotas, kuris gali buti pavyzdžiu kitiems kraštams, tai tame yra milžiniškas nuopelnas Rainio, kuris savo kuryba iškele aukštai darbininkų susipratimą.

Minedami to didžio dainiaus ir kovotojo netikėtą mirtį, mes viliamies, kad jo galinga dvasia ir idejos pasiliks proletariatui kelrodžiu į naują gyvenimą, į šviesią socialistinę ateitį.

Kaip skaudu ir podraug liūdna darosi, kuomet palyginam musų broliškos latvių liaudies kovas ir jos vadus su musiškiais, kadaise stovejusiais darbininkų klases priešaky. Kur jie šiandien yra? Kur tie musų liaudies teisių gynejai ir vadai stovejusieji darbininkų klases priešaky? Kur tie rašotojai, poetai, menininkai, taip garsiai kalbejusieji apie liaudies teises ir jos laisvę?

Veltui mes klausiame — jų šiandien nera. Tokie kadaise pažangus rašytojas kaip Vienuolis—Žukauskas, K. Jasiukaitis ir k., kelę ir žadinę liaudies susipratimą, apleido pavergtąją liaudį ir dabar lyg tie nususę šunes slankioja buržuazijos prieangiuose ir gavę apgriaužtą kaulą, atsidekuodami buržuazijai loja į darbininkus. O tokie Janulaičiai, Biržiskos, Pakniai ir visa eile kitų liaudies pinigais įgijusių mokslą, vieton to, kad savo žiniomis, savo mokslu patarnauti liaudies issivadavimo kovose, apsiknise supelejusiuose archyvuose ir kapstosi kaip tie grambuoliai po mešlyną. Idejas jiems pakeite doleris ir šiandien jie nebemato liaudies vargų, nebegirdžia jos sunkių dejavimų — jie virto gyvais lavonais.

Kur-ne-kur užsiliko vienas kitas reakcijos nepalaužtas senas kovotojas. Vienur kitur dygsta nauji, kupini energijos ir pasiryžimo darbininkų klases gynejai. Bat ar ilgam? Gal ir jie bus audres sugniužinti, kaip tos poeto Rainio „Palaužtos pusys"? Tačiau vien del to mes neprivalom nusiminti. Į suglebelių vietas stos vis nauji ir nauji kovotojai. Ir mes, Lietuvos proletariatas, sekdamas savo kaimynų pavyzdžiu, kaupkime jegas ir drąsiai ženkime ateitin, siekime tą sviesų saulėtekį, nors jis šiandien mums atrodo tolimu. *P. Š.*

Kas per vienas yra Jeronimas Plečkaitis?

Plečkaitis arestuotas.

Š. m. IX. 6 įvairios telegramų agenturos paskelbe žinią apie netiketą Jeronimo Plečkaicio arestavimą 2. IX, Rytprusiuose. Tą telagraminę žinią, tiek užsienių spaudoj, tiek lietuvių spaudoj tuojau lydejo eile straipsnių komentuojančių įvykusį faktą. Faktas lig šiol buvo komentuojamas taip, kaip jo komentatoriams geriau ir patogiau atrode, atsižvelgiant į savo politinę linkmę. Jei neturet galvoj „Lietuvos Žinių" 207 N-ry tilpusio vedamojo „*Šviesos*", kur nedrąsiai meginama pažvelgti į Plečkaičio politinį veikimą sąryšy su jo areštavimu,—tai reiketų pasakyti, kad iš Plečkaičio areštavimo padaryta paprasta laikraštine sensacijele, kokių užsienių spaudoj nestinga kasdien. Ant kiek tai suprantama skaitant užsieninę spaudą — ant tiek tai nuostabu skaitant lietuvišką spaudą. Nuostabu todel, kad fašistinio „Lietuvos Aido" negudrus manevravimai ir Voldemaro į akis durianti diplomatiška akrobatika sąryšy su Plečkaičio arestavimu—dave tiek daug medžiagos gilesniam to klausymo nušvietimui, kad ir politinis analfabetas galejo iš viso to padaryti daug sekančias išvadas.

Kadangi lig šiol tų išvadų niekas nedrįso, ar tai nenorejo padaryti — pasistengsiu tai padarytį, kad inesus daugiau šviesos į musų krasto slyksčios fašistines politikos užkulisius.

Lietuviškas Azefelis.

Tam kas turejo galimumų nuo pat pradžios nuoseklei observuoti ir dalinai dalyvauti Lietuvos socialdemokratiškosios politemigracijos judejime, o kartu atydžiai sekti Lietuvos fašistų vidaus ir užsienių politiką—tam po netiketo Plečkaičio arestavimo Rytprusiuose ir sąrysy su tuo užimta „Lietuvos Aido" pozicija ir Voldemaro taktika, negalejo likti jokių abejonių, kad *Jeronimas Plečkaitis yra lietuviškas Azefelis.* Esu daugiau negu tikras, kad daugelis palaikys tokias mano išvadas absurdiškomis ir stengsis jas nuginčyti. Pirmon eilen tai darys fašistine Lietuvos spauda, įrodinedama, kad Plečkaitis yra lenkų agentas, tevynes išdavikas—ir tuomi megins gelbeti savo viešpačių, na žinoma ir jai naudingo Plečkaičio „garbę", kad tuoliau mulkinti liaudžiai akis. Manau, kad šiuo kartu tas Voldemarui ir kompanijai nepavyks, nes per daug jų ruošta provokacija iškilo aikšten.

Pirmiausiai keletas žodžių del paskutinio Plečkaičio žygio. Š. m. 18 liepos Voldemaras pasiunte

Tautų Sąjungai tiesiog skandalingą notą. Aš tuomet jau daugiau menesio gyvenau Berlyne, kur turejau daug gerų pažinčių. Išnaudodamas progą norėjau patirti vieno kito žymesnio veikejo nuomonę del tos notos. Ko nepaklausdavau, visi stebejosi, trukčiojo pečiais ir manęs klausė ar prof. Voldemaras nera pamisęs. Vienas tik veikejas dr. N. man pasake: „Aš manau, kad p. Voldemaras ta nota visų kortų neatidenge ir svarbiausius kozirius pasiliko Tautų Sąjungos posedžiams, nes priešingai jis yra is anksto pralosęs ir raudonuodamas kaip vėžys tures skubeti iš Tautų Sąjungos posedžių namo". Be to tas pats dr. N. patare, kad ir socialdemokratines politemigracijos Vyk. Komitetas išnaudodamas progą pasiųstų savo pastabas del Voldemaro notos ir tuomi jį užšachuotų. Neilgai trukus po to Berlynan atvyko L.S.D.O.U. Vyk. Komiteto sekretorius J. Januškis su kuriuo mudu pasiinformavę pas vokiecių S. D. partijos Centro žmones del kai kurių formalumų, nutarem pasiųsti pastabas prie Voldemaro notos ir bendrai aptarem tų pastabų turinį. Pastabos buvo pasiųstos. Veliau Voldemaras pasiunte dar vieną „notą", kaipo „paaiškinimus" prie Lenkijos vyriausybes pasiųstos notos. Antroji Voldemaro „nota" paremta tulo žvalgybininko Savicko, pasivadinusio save „pleckaitininku", „parodymais"—buvo dar skandalingesne. Bet toje, antroje notoje jau buvo pasakyta, kad patys svarbiausieji „argumentai" bus patiekti veliau ir kad Voldemaras jų dabar nenori pažymeti, idant nesutrukdyti *svarbų sekimo darbą* emigracijos tarpe. Iš visako matesi, kad Voldemaras ruošesi su visa sunkiąja artilerija į besiartinančius Tautų Sąjungos posedžius, nes nuo jo laimėjimų Ženevoj daugely atvėjų priklausė jo tolimesnis viešpatavimas Lietuvoj. Bet nežiurint to, Voldemaro pozicijos busimuose Tautų Sąjungos posedžiuose daugeliui atrode tiesiog pasigailejimo vertos, jei jis nepatieks „nesugriaunamų argumentų", apie kuriuos minejo „notose". Laukem Tautų Sąjungos rudens sesijos, kurioj Voldemaras žadejo sukelti audrą ir nustebinti pasaulį ne „gražiomis ir griežtomis kalbomis, bet dideliais darbais".

Belaukiant Tautų Sąjungos sesijos, man visai pripuolamai, apie 5.VIII, tenka patirti, kad Vokietijoj nesenai lankesi Plečkaitis, kuris be kitko norejo save reabilituoti vokiečių S. D. partijos C. K. akyvaizdoj. Ta žinia buvau nustebintas. Man visai nebuvo suprantama ko Plečkaitis galejo važinėti Vokietijon, kur visi politemigrantai prieš jį buvo kuo griežčiausiai nusistatę? O kai vienas iš vokiečių S. D. partijos C. K. žmonių paklause manęs apie Plečkaitį, aš jam jį nušviečiau kaipo tarnavusi žvalgyboj, šiaip neaiškų tipą ir politinį avantiuristą, kuris gali buti viskuo. Tuo tas ir baigėsi. Bet mano galvos nenustojo varginęs klausymas: ko Plečkaitis lankėsi Vokietijoj.

6. IX atvykęs Vilniun, kaipo Berlyno socialdemokratinių politemigrantų organizacijos atstovas į LSDOU. konferenciją, sužinau kad Rytprusiuose tapo areštuotas Plečkaitis su savo penkiais sebrais. Kartu gaunu patirti, kad Plečkaitis jau nuo senai ruošesi su keleta savo šalininkų LSDOU. konferencijon ir du iš jų, butent, areštuoti Pilipavičius ir Zelenka, buvo prisiuntę mandatus Vyk. Komitetui. Laikraščiai gi rase, kad Voldemaras su skaitlinga delagaciją atvyko Ženevon ir planuoja kokia tai svarbią akciją. Vadinas čia kas tai rišas a) su paskutiniu Plečkaičio lankymosi Vokietijoj, b) su jo staigiu pakreipimu fronto ir neatsiuntimu ištikimų delegatų konferencijon, kur jie Plečkaičio diriguojami žadejo reikalauti Vyk. Komiteto pasiteisinimų del neteiseto Plečkaičio pašalinimo iš organizacijos ir c) su „nesugriaunamais" Voldemaro „argumentais". Sugretinęs visus tuos dalykus pradejau ieškoti ryšio tarp jų. Tą ryšį man padejo surasti sekantieji faktai: 1) Lietuvos Aido" 204 N-ry patalpintas nieko neišmanančios apie „aukštus dalykus" žvalgybos straipsnelis: „*Reikalauja išduoti Plečkaitį*", kur tarp kitko rašoma: „Mirtis be pasigailejimo"; 2) To paties Nr. vedamasis „*Kauke nuplešta*", kuriame nieko neišmanąs žurnalistelis rašo: „Mes manome, jog musų vyriausybe, gavusi dabar tokius neginčijamus faktus, prades stiprią akciją Tautų Sąjungoj, kad pagaliau butų padarytas tam galas"; 3) Dviejų politines policijos valdininkų išvykimas Vokietijon „patikrinti" ar tas pats Plečkaitis suimtas, ir 4) Voldemaro staigus isbegimas iš Ženevos nepatiekus „nesugriaunamų argumentų" ir nepradejus „stiprios akcijos".

Po viso to pareiškiau nekuriems Vyk. Komiteto nariams, kad negali buti dviejų nuomonių po šito Plečkaičio žygio, jog jis yra provokatorius ir gudriai užmaskuotas Voldemaro agentas ir, kad Plečkaitis dabar ejo su Voldemaro žinia, idant jam patiekti „nesugriaunamų argumentų". Be to pareiskiau, kad tas žvalgybos sufabrikuotas straipsnelis, kuriame „Reikalauja išduoti Plečkaitį" yra išsišokimas neismanelių ir, kad Voldemaras grįžęs Kaunan užims visai kitą taktiką t.y. nereikaulaus išduoti Plečkaitį del sekančių priežasčių: Voldemaras žino, kad išgavus Plečkaitį butinai reiktų susaudyti, nes priešingai jis tuo sukeltų įtarimo ir nieko neismanančių akyse, o be to jis, tur but, gerai žino, kad ir Plečkaitis sužinojęs, kad yra išduodamas Lietuvai ir kaipo gudrus paukštis gerai žinodamas kas jo Lietuvoj lauktų-gali pries tai atidengti „paslaptis" ir tuomi sukompromituoti Voldemarą. Be to reikia neužmirsti ir ateities, kurioj Plečkaitis Voldemarui gali „susigadyti" visais atžvilgiais.

Pasirodo, kad mano neapsirinkta, nes neilg trukus Voldemaras pareiške, kad apie Plečkaičio išdavimą bus galima kalbeti tuomet, kai jis atliksiąs bausmę Vokietijoj. Ir bematant visi krašto „reikalavimai" išduoti Plečkaitį nutilo, kaip vejas putęs, o policijos valdininkai isvykę „patikrinti" ar tas pats Plečkaitis, visiškai nepaskelbe savo keliones rezultatų.

„Ylos maiše nepaslepsi".

Negali buti abejonių, kad tarpe svarbiausių priežasčių, kurios verte Voldemarą suemus skvernus dumti iš Ženevos buvo ir ta, kad paslepti Plečkaičio kaipo provokatoriaus aiskejanti veidą ir galimas su tuo nemalonias Voldemarui pasekmes. Nes jo žvalgyba reikalaujanti Plečkaičio, politines policijos valdininkai ir kvaili žurnalistai, kurie visi kartu suėmus savaime aisku nieko nežinojo ir negalejo, apie Plečkaičio bičiulystę su Voldemaru, žinoti — galejo Voldemarą pastatyti į tokią padetį, kurioj jis atsiduręs jau ir ateity nebut galejęs panauduoti „nesugriaunamų argumentų" esančių Rytprusių kalejime. Ir štai grįžus Voldemarui staiga pasikeičia fašistinių manijakų taktika link Plečkaičio. Tiems kurie tame pasikeitime nespejo įžiureti Voldemaro bičiulystės su Plečkaičiu, paklusni savo viešpačiui spauda stengiasi visomis keturiomis įkalbeti, kad Plečkaitis yra lenkų agentas, emigrantų vadas, kuris ėjo lenkų siųstas ir t.t.

Kokie buvo Plečkaičio santykiai su Lenkijos vyriausybe—man asmeniškai nežinoma. Bet šiame atsitikime ir aršiausias Lenkijos ir jos vyriausybes priešininkas objektingai galvodamas tegali pasakyti sekantį. Jei dabar Plečkaitis vyko su Lenkijos vyriausybes žinia, kad padaryti Lietuvoj kokią nors avantiūrą Tautų Sąjungos metu—tai Lenkijos vyriausybė nieko kvailesnio negalejo sugalvoti.

Asmeniškai esu tuos neumones, kad XX amžiaus antram ketvirty, išskiriant Voldemarą, tikrai nerasime tokios idiotiskos vyriausybes, kuri atstovaudoma savo kraštą kulturingų Tautų forume, kartu sau viešai daužytų antausius. Jeigu deleisti, kad Lenkijos vyriausybe siunte Plečkaitį, aukščiau minetą

misiją atlikti — tai konsekventiškai išeitų, kad Lenkijos vyriausybė norejo pati sau isdaužyti antausius o kartu įduoti Voldemarui jo ieškomų „nesugriaunamų argumentų" svarbiai akcijai vesti. Manau, kad tam nelabai tiki ir Voldemaro manijakai, kurie savo viešpačio spiriami apie tai raso *).

Visai kitokį pagrindą turi mano tvirtinimas, kad Pleckaitis ejo su Voldemaro žinia, kad paruošti pastarajam „nesugriaunamų argumentų". To tvirtinimo ir pats Voldemaras savo „nesugriaunamais argumentais" nenuginčys. Jo įsakyti žurnalistai, žinoma ves priešta didžiausią demagogiją, kad paslepti ylą maiše, bet tai bus demagogija į kurią atsakau iš anksto.

Voldemaras žinojo iš anksto, kad jo pozijos Tautų Sąjungoj taip labai užsiangažavus bus daugiau negu tragikomiškos, jei jis neparems jų „nesugriaunamais argumentais". Tuos „nesugriaunamus argumentus" Voldemaras tikejosi gauti pagalba savo stambiausio agento Plečkaičio, kaip kad jis ankščiau jos megino susidaryti pagalba Majaus ir kitų smulkesnių savo agentų. Voldemaro planas buvo nekvailai paruoštas. Jis užsiangažavusi provokacijose Plečkaitį, kaipo jo bernų visam pasauly išgarsintą lenkų agentą, emigrantų vadą—tiesiog priverte, kad tas padarytų Lietuvoj avantiurą kaip tik tuo metu, kada Voldemaro žadamai „svarbiai akcijai" bus reikalingi „nesugriaunami argumentai". Bet Voldemaro nelaimei jo agentui Plečkaičiui, kuris ejo lydimas keletos jo apmulkintų vyrų — visai netoli nuo tikslo pastojo kelią, paprasti darbininkai. Pasiekus ta žinia Voldemarą, žaibo greitumu parneše jį Kaunan be niekur nieko. Šiandien ponai fašistai gali rašyti kiek tik nori vieni kitiems priestaraujančių straipsnių; gali įtarti „Lietuvos Žinių" vedamąjį visai teisingai reikalaujanti „Sviesos" tame dalyke, kaipo lenkų inspyravimą — jiems visvien nepavyks paslepti ylos, nes ji perdaug išlindo iš maišo. O kas liecia lenkišką amuniciją—tai lai Voldemaras prisiunčia dolerių, o aš jam ir neturedamas ryšių su generaliniais štabais apsiimu pristatyti kokios jis tik nori amunicijos: lenkiškos, vokiškos, prancuziškos ir t.t. Voldemarui nereikia užmiršti, kad kol kas dorelis valdo pasaulį.

*) Esu daugiau negu tikras, kad Lietuvos fašistai perskaitę šiase eilutes tuoj savo spaudoj klyks, jog jos yra gimusios Varšuvoj. Kad jie to padaryti nepamirstų, pakišu jiems tą mintį iš anksto. Pjr. An.

Kaip ir kodel priejau tokių išvadų?

Atsakant į šį klausymą tenka šiek tiek pažvelgti praeitin, kuri po įvykio Rytprusiuose yra daug aiškesne ir padaro visą eilę faktų iš Plečkaičio veikimo visai suprantamais, ko nebuvo galima tuomet suprasti, kaip tie faktai vyko. Gyvenime paprastai taip yra. Kuomet koks nors akis duriantis faktas prisideda prie galutino psichologinio persilaužimo, tuomet to fakto išaiškinimui nestinga davinių ir panašių faktų faktelių is praeities, kurioj visa tai lig tol praeidavo neatkreipdami saviep didesnio demesio ir nesukeldami gilesnio galvojimo. Tai liudija ir garsaus provokatoriaus Azefo istorija. Šiandien, kai skaitome Savinkovo *„Teroristo prisiminimai"*, matome kad tik galutinai paaiškejus Azefo provokatoriškumui privesta iš jo praeities tiek daug faktų faktelių, kurie savaime sudaro lyg ir vienalitę grandinę viso Azefo veikimo. Po to kiekvienas faktelis, kurs ankščiau praeidavo nepastebimas—stebetojo galvoj iškyla iš pasąmones ir atsiduria savo vietoj. Tuomet pats sau sakai, kad jau tuomet iš to ir to fakto reikejo padaryti atatinkamas isvadas. Bet ot dar ko tai truko, kas butų galutinai sukoncentravęs demesį. Tas pats ir su Jeronimu Plečkaičiu. Kuomet siandien pažiuriu į jo veikimą ir atskiras kai kurias smulkmenas, kurios anuo metu neatkreipdavo saviep didesnio demesio—man darosi aišku, kad jis nuo pat emigracijos pradžios veike ta linkme, kad kompromituoti ir žlugdyti visą socialistinį ir demokratinį lietuvių liaudies judėjimą.

Kalbesiu pradedant Rygos kongresu, nes ankščiau Plečkaičio, kaip ir nepažinojau ir apie jo veikimą kuo mažiausiai žinau. Tai nusviesti prašyč kitų asmenų, kad but galima tą provokatorių visoj nuogumoj parodyti.

Jau per Rygos kongresą man buvo nesuprantama Plečkaičio taktika link liaudininkų. Dar labiau nustebau, kaip Plečkaitis aptartas bendrai rezoliucijas, teisindamasis, kad jam rusų kalboj patogiau išsireikšti, parašė rusų kalboj ir jas rusiškai paskaite kongrese. Man tai atrode įtartina, bet to niekam nesakiau, nes politikoj buvau vaikas tik ką pradedąs pirmus žings-

VIEŠA IŠPAŽINTIS.

Dveju metu Taurages sukilimo proga atsargos puskarininkis N. prisiunte savo prisiminimus, kuriuos žemiau spauzdiname. N., 1927 m. tarnavo 7-me pestininku pulke, mokomoj kuopoj ir buvo liudininku bet dalyviu Tauragės skerdynių. Jo pavardes skelbti viešai negalime, nes jis savo laiške tarp kitko rašo: „Draugai! Nors aš esu visa siela šiandien su jumis, bet jus patys gerai žinote, kas manęs laukių, jei po mano prisiminimais fašistai perskaitytų mano pavardę. Todel prašau ją palikti redakcijos paslaptim iki ateis geresnį laikai ir patalpinti mano krauju rašytus prisiminimus jusu laikraštį". Pildydami atsargos puskarininkio N. norą mes ir talpiname jo rašinį pakeitę antgalvį „Prisiminimai" į „Vieša išpažintis", nes faktinai tas rašinys ir yra išpažintimi vieno iš tų, kuris supratęs savo klaidas pasmerkia jas ir pasižada eiti nauju keliu.

Redakcija.

1927 metais tarnavau 7-to pestininkų pulko mokomoj kuopoj. Tas pulkas stovėjo Klaipedoj. Rugsejo 9 dieną, musų kuopa gauna visai netiketai įsakymą vykti į Tauragę, karui paruoštoj formoj. Ta žinia ir toks įsakymas į mus kareivius padare labai didelio įspudžio ir mes nustebę pradejom vienas kito klausineti: kas atsitiko? prieš ką mes taip ūmai einame kariauti? ir t. t. Taip mums beabejojant atejo karininkas Brazulevičius [1]) ir pareiške: „Kareiviai! Ginkluotų banditų gaujos apipuole Tauragę ir jos ramius piliečius, grobdami ir plešdami jų ir valstybes turtą. Išplešė valstybes banką ir visą eilę krautuvių... Išžude daug niekuo nekaltų žmonių. Jusų pareiga padaryti toms gaujoms galą ir išvaduoti Tauragę iš plešikų rankų. Tikiu, kad jus atliksite savo pareigas link Tėvynes drąsiai ir karžygiškai, nes ji to iš jusų dabartiniu metu reikalauja".

Karininko prakalba mus visus sujaudino ir uždege. Visi buvom pasiryžę gelbeti Tauragę iš banditų. Mums buvo įsakyta Tauragę apsupti. Bet kuomet mes atvykom Taurages stotin, iš miesto pasieke mus žinia, kad Tauragej yra jau trys šarvočiai ir, kad mes kaipo pėstininkai greičiau skubetume miestan „tvarkos" daryti. Atvykę Taurages miestan pradedam gaudyti nurodomus „banditus". Kemsame juos be jokio pasigailejimo kalejiman, stumdome ir daužome šautuvų buožemis. Darbas eina sparčiai, be jokio pasipriešinimo. Kaž koks nepažįstamas pilietis šaukia:

[1]) Brazulevičius už pasidarbavimą „tevynes labui" malšinant Taurages sukilimą tapo pakeltas į pulkininko laipsnį. Red.

nius ir neturejau jokio patyrimo. Bet šiandien man tai yra daugiau negu aišku, kad Plečkaitis jau tuomet dirbo fašistų naudai sąmoningai norėdamas suskaldyti demokratijos frontą ir sukompromituoti emigracijos veikimą pat pradžioj. Be to Plečkaitis tuomet pakiša man sumanymą, kad pasveikinčiau kongresą LSDP vardu, ką aš nieko negalvodamas ir padarau. Žinoma pasielgiau kvailai, nes dabar man suprantama, kuriuo tikslu Plečkaitis norejo išprovokuoti LSDP C. K-tą apstatyta žvalgyba ir policija

Grįžus iš Rygos Vilniun, Plečkaitis tuoj parsigabeno Majų iš Vokietijos ir su juo pradeda ruosti tiesiog avantiuristinei-provokatoriškus planus, kurie jau tuomet pastate man plaukus ant galvos ir as buvau padavęs rastišką pareiškimą, kuriame pareiškiau, kad man tie visi dalykai nesuprantami, be to jaučiuos nesveikas ir tiliau negaliu dirbti. Liga, norejau padengti tikrąją pasišalinimo priežastį. Dariau tai del to.

Atvykęs Majus Vilniun 1927 m. lapkričio men. 27 d. redakcijos kambary, kur buvom susirinkę Plečkaitis, Paplauskas ir aš — pareiške, kad reikia vykti pas Maršalą Pilsudskį ir prašyti keletos divizijų Voldemaro nuvertimui Kuomet aš tai išgirdęs tuč tuojau užprotestavau ir mane pareme Paplauskas — tada Plečkaitis Majui tare: „Tai ne su tokiais durniais padaroma". Tie žodžiai buvo taikomi į mane ir Paplauską. Išejus Majui tuoj pareiškiau Plečkaičiui, kad taip tegali kalbeti tik provokatorius ir mano įsitikinimu Majus yra tokiu Plečkaitis labai užpyko ir išdurnino mane sakydamas: „Parše, kaip tu drįsti įtarti tokius žmones, kaip Majus". Aš jam nieko neatsakiau ir įteikiau raštu minetą pareiškimą. O jei tuomet likau, tai tik todel, kad į mane paveike Paplauskas. Nuo to laiko Majaus daugiau nemačiau ir už kiek laiko patyriau, kad Majus dingo be žinios.

1927 m. gruodžio men. 16 d. vakare Plečkaitis Paplauskas ir aš išvykom Berlynan į Šiaures-rytų socialistinių partijų konferenciją. Konferencijoj Plečkaitis elgesi tiesiog skandalingai. Pradejo demagogiškaiolioti Vokietijos socialdemokratus, kad net vienas atstovas pasiūle išmesti Plečkaitį lauk ir priminti jam, kad čia ne mitingas. Mudu su Paplausku laike jo kalbos jautiemes kaip ant žarijų. Su vokiečių esdekais po tos konferencijos, lygiai taip pat kaip ir su latvių esdekais po Rygos kongreso del skandalingo Plečkaičio elgesio, santykiai tapo visiškai pagadinti. Aš to niekaip negalėjau suprasti ir kai pareikšdavau savo abejones Plečkaičiui jis atsakydavo: „O ką man apeina Latvijos ar Vokietijos socialdemokratai". Man dabar aišku, kad Plečkaitis taip elgesi sulyg Voldemaro instrukcijomis, kad izoliuoti socialdemokratinę politemigraciją nuo socialistinio pasaulio, kurio morale ir medžiagine parama kovoj prieš fašistinę diktaturą Lietuvoj, Voldemarui, kaipo liliputiškos valstybeles diktatoreliui, užsieny visiškai galejo užkirsti kelią, ką Voldemaras labai gerai numate ir iš anksto stengesi apsisaugoti.

Po konferencijos mudu su Paplausku grįžom tuoj Vilniun. Plečkaitis gi nekuriam laikui liko Vokietijoj. Kaip veliau paaiškejo, tuomet jau Majus buvo padaręs savo revelecijas Berlyno atstovybej. Bet tos revelecijos nebuvo tuoj paskelbtos, nes Voldemaras laike jas paslapty, kad veliau pakelti savo prestižą po pralaimejimų Tautų Sąjungos 1927 m. gruodžio sesijos. Plečkaitis gi, keletą kartų tais laikais lankėsi pas sedinti Berlyno atstovybej Škirpą ir turejo su juo pasikalbejimų. Kas per pasikalbejimai galejo buti su tuo fašistų agentų sedinčiu Berlyno atstovybėj — sunku pasakyti. Bet manau, kad tarp kitko Plečkaitis galejo buti ir korektorium Majaus revelacijų, idant jose tebutų pasakyta tai, kas reikalinga. Ar tik iš Škirpos, kaipo buvusio valstiečių liaudininkų žmogaus nebuvo paleistos tos pirmos kregždes per „Lietuvos Žinias", kurios pareikalavo „Švlesos" tose užkulisių kombinacijose?

Ar Plečkaitis anksčiau tarnavo žvalgyboj?

1928 m. sausio pradžioj, fašistų oficioze „Lietuvis" nr. 4 pasirode žinia, apie Plečkaičio tarnavimą žvalgyboj 1922/23 metais. Perskaitęs tą žinią pilnai jai patikejau, nes visas ligtolinis Plečkaičio veikimas many sukeldavo daug abejonių ir as buvau tos nuomones, kad Plečkaitis gali buti visakuo. Sausio 12 d., valgant man pusryčius užejo pas mane Plečkaitis ir nei is šio, nei iš to paklause, kaip aš žiuriu į tą žvalgybos paskelbta melą. Jam tuomet asakiau: „Žinai ką Jeronime, aš tave labai mažai pažįstu, kad galeč tvirtinti, jog tu netarnavai žvalgyboj. Man atrodo, kad jeigu buvo Azefas Nr. 1, tai kodel negali buti Azefas Nr. 2

— Išsigando tie plešikai kareivių ir pabego išplešę bankus.

Tokie šukiai mus dar labiau įsiutina ir mes sugautiems neturim — jokio pasigailejimo. Žveriškiausiu budu juos spardome mušame, reikalaudami, kad pasakytų, kur pabėgo pravadyriai. Nesigailime mes ir moterų su vaikais, kurie nori pasimatyti su areštuotais, „banditais". Ir tiems tenka susidurti su šautuvų buožemes, spardymais ir visokiais koliojimais. Bet kuomet mes taip siusdami nerandame nė vieno užmušto, pas kai kurios kareivius pradeda kilti abejones ar jie teisingai elgiasi, ar jiems karininkas Klaipedoj nemelavo sakydamas apie išžudymą daugelio nekaltų žmonių. Kai kurie kareiviai viešai pradeda reikšti savo abejones, bet į jas neranda atsakymo. Karininkai pamatę, kad kai pas kuriuos visai nupuolęs upas — griebesi visų priemonių, kad jį pakelti. Manau, kad tuo tikslu, jie vakare mums suruoše balių. Degtines, alaus ir puikiausių užkandžių mums patieke iki sočiai. Taip buvom vaišinami visą naktį. Atsimenu tik tiek, kad tas vaišes lydejo visokie meilus žodžiai iš karininkų lupų. Jie mus vadino „drąsoliais", „išvaduotojais" ir užgerdami sauke: „Bravo karžygiai! Neužmirš jusų tevyne ir jos vadai"! Be to, vienas karininkas atsineše apie vidurnaktį du popergalius ir pareiške: „Jo Ekselencija prezidentas Antanas Smetona ir Jo Ekselencija ministerių pirmininkas prof. Voldemaras siunčia jums kareiviams, karžygiškai pasidarbavusiems tevynes labui, didžiausią padeką ir širdingus linkejimus".

Po tų žodžių pasigirdo girtų rankų plojimai ir beprotiški šauksmai:

— Tegyvuoja musų prezidentas!

— Tegyvuoja ministerių pirmininkas!

— Mirtis banditams!

Taip užeme iki ausrai, kol karininkas B. mums pareiske:

— Vyrai prie darbo!

Mes vel pilni upo, nežiurint, kad buvom girti kaip kiaules ememis darbo. Man ir dar keletai kareivių buvo pavesta nuvesti ištardytus atgal kalejiman. Aštuoni istardyti, buvo tiek primušti, kad vos paejo. Todel reikejo juos stumdyti ir daužyti šautuvų buožemis, kad eitų kaip reikiant.

10 rugsejo prieš musų akis atsidaro tikras pragaro vaizdas. Ankstį rytą mus dar pavaišina degtine ir liepia paimti aštuonis iš kalejimo ir vesti sušaudymui. Taurage prisipildo d džiausiu vaikų, moterų iš šiaip minios klyksmu. Susirinkusi minia veržiasi prie „nuteistųjų", kad su jais atsisveikinti, paskutinį sudiev tarti. Mums kareiviams įsakyta neleisti. Todel mes pradžioj paleidžiame keletą šuvių virsun, kad išgąsdinti minią, o veliau, apsvaiginti degtinės paleidžiam šautuvų buo-

ir kodel tu tuo Azefu negalėjai buti?“ Plečkaitis suprato, ką tuomi norejau pasakyti ir trenkęs durimis išėjo lauk. Apie dvi savaites po to jis su manim nesisveikino ir nekalbejo. Be to skundesi Paplauskui, kad as pienburnis drįsęs jį, seną veikeją, taip užgauti. Tą pat pakartojau ir Paplauskui ir per jį reikalavau, kad jeigu Plečkaitis jaučiasi nekaltas—lai jis daro kokių nors žygių to dalyko isaiskinimui. Plečkaitis pradžioj atsisakinejo tvirtindamas, kad jei jis teisinsis, tuomet kiekvienas gali pamanyti, kad jis tikrai tarnavo. O jei nesiteisins — tai tuomi parodys, kad jis aukščiau stovįs už fašistų melus ir nenorįs su jais nieko bendro turėti. Bet man reikalaujant Plečkaitis, kaž kodel taparaše vos už menesio su virš trumpą pasiteisinimą, kuris tilpo „Pirmyn“ Nr. 3(10) iš 1928 m. II 16. Laikinai tuo dalykas ir buvo „baigtas“. Plečkaitis vengdavo apie tai užsiminti. Aš gi nedaviau jam ramumo. Tuomet kovo men. parašo LSDPC. K-ui laišką, kuris manęs nepatenkino. Kokį atsakymą jam dave C. K-as į tą laišką ir ar dave—nežinau.

1928 m. gegužes men. to dalyko išaiškinimui buvau nutaręs vykti Berlynan, kad pasimatyti su X. Kuomet tai sužinojo Plečkaitis—dejo visas pastangas, kad nenuvykčiau. Nežiurint to, man pavyko nuvykti. Grįžęs jam pareiškiau, X. nuomonę, o kartu pareiškiau, kad jo žmona tam pat X pasake: „Ar aš buč tekejus už jo, jei buč žinojus, kad jis gali tarnauti žvalgyboj“. Plečkaitis visu tuo buvo labai nustebintas ir nei iš šio nei is to pradejo naiviai save teisinti ir man įrodineti, kodel pas jo žmoną ir X galejo kilti įtarimai. Po tų jo „pasiteisinimų“ man neliko jokių abejonių, kad Plečkaitis tarnavo žvalgyboj. Kuomet tai pareiškiau Paplauskui atatinkamai argumentuodamas jis ir pradejo svyroti ir tare: „O velniai jį žino“. Po to su Plečkaičiu santykiai visai atsalo, netik mano, bet dalinai ir Paplausko. Tai jaute Plečkaitis ir dejo visas pastangas, kad atgauti ankščiau buvusį pasitikėjimą, bent pas Paplauską. Bet jam tas nevyko. Mudu su Paplausku pamažu suejom arčiau ir pradejom tartis, kaip pasielgti su Plečkaičiu. Tuomet aš buvau padaręs visai konkrečius pasiulymus, bet jie nerado pritarimo ir nebuvo realizuoti. Galų gale nutarėm sušaukti socialdemokratų politemigrantų konferenciją, sudaryti stiprią organizaciją ir tuo budu pašalinti Plečkaitį nuo vadovybes. Pradžioj Plečkaitis konferencijos sušaukimui priešinosi, bet pagaliau sutiko. Rugpiučio m. 22—23 d. įvyko musų Pirmoji Konferencija, kurioj jau daug kas pasireiške pries Plečkaitį ir jis vos praejo Vyk. Komitetan. Plečkaitis tuo buvo labai nepatenkintas ir pradejo varyti visokias užkulisines intrigas dažnai net stengdamasis išprovokuoti kai kuriuos asmenis, kurių konspiracijos delei negalima išvardinti.

Kodel fašistai nepaskelbe dokumentų, įrodančių Plečkaičio tarnavimą zvalgyboj?

Anuo metu daug kas mane, kad fašistai nepaskelbe dokumentų todel, kad jų neturejo. Tokia nuomone buvo klaidinga. Šiandieninemis akimis žiurint tas fašistų manevras atrodo kitaip. Esu daugiau negu tikras, kad tuomet fašistai buvo paskelbę Plečkaitį tarnavusiu žvalgyboj tik todel, kad jis jiems ar tai nenorejo ilgiau tarnauti del kokių nors statomų sąlygų arba negalejo susitarti del honoraro. O kad Plečkaitis su fašistais tuomet vede derybas — del to negali buti jokių abejonių prisimenant jo taktiką link fašistų spaudoj pasirodžiusių žinių. Pradžioj Plečkaitis delse nežinodamas kas daryti. Po to buvo isvykęs Vokietijon ir tik grįžęs paraše trumpą „pasiteisinimą“. Po to vėl delse, žinoma taresi, ir tik paskui rase laišką LSDP. C. K-tui.

Po to gi, kaip aš grįžęs iš Berlyno pasiuliau jam užvesti bylą per vokiečių S. D. C. K-tą—jis nuniurzge, sakydamas, kad iš to nieko neišeis ir nukreipe kalbą kiton pusen. Aišku, kad jau ankščiau jis važinedamas Vokietijon buvo susitaręs su Voldemaro patikimais tarpininkais ir sutikęs toliau tarnauti ir negalėjo daryti jokių žygių galutinam to dalyko išaiskinimui. Gi fasistine spauda, pradejo išsisukineti ir dokumentų nepaskelbe, nes tuomi jį butų padariusi galą Plečkaičiui, ir jos išpustai plečkaitijadai, kaipo baubui, *kuris fašistams buvo naudingas* savo smurto ir teroro pateisinimui ir fašistines diktaturos sustiprinimui. O to Voldemaras nenorejo padaryti, nes jis butų nukirtęs šaką, ant kurios žymioj daly pats sedejo.

Plečkaitis po I-os Konferencijos.

Nustumtas užpakalin po I-sos musų Konferencijos, Plečkaitis, kaipo išgarsintas „deka fašistų“ „vadas“

žes ir kojas į darbą ant alpstančių moterų, vaikų ir šiaip kas tik papuola. Iš minios pasigirsta dejavimai ir šauksmai, kaip: „Žmogžudžiai“, „Parmazonai“, „Bijokit Dievo“, „Ką jus darote“, „Kur jusų sumnene“.

Mes stovim kaip siena ir laiks nuo laiko iskeldami buožes surinkame:

— „Tylekit! Nes tuoj visi dantys išbyrės“!

Bet tuo nepajegiame nuraminti užiančios minios. Kai kuriems is musų darosi nejauku Tą nejaukumą padidino sekantis atsitikimas. Kuomet vede, ginkluoti kareiviai pro šalį astuonis pasmerktus mirti, žaibo greitumu iš minios tarpo išsiverže senyvas žmogus ir apsikabino vienam iš astuonių vedamųjų ant kaklo šaukdamas:

— Suneli mano brangusis! Suneli!...

Karininkas B. suriko ant musų už tai, kad praleidom ir vienam iš tų kareivių, kurie vede aštuonis šaudyti įsake areštuoti tą pilietį. Bet kuomet pripuolęs, nepažįstamas man, kareivis pamate apalpusį tevą —mete šautuvą ir atsigręžęs tare:

— Eikit po velnių, as atsisakau nuo visko.

Kilo sumišimas. Tas kareivis buvo tuoj areštuotas ir nežinia kur nuvestas. Daugiau jo man neteko matyti. Po to vaizdo visiems kaž kaip pasidare nejauku ir visur užviešpatavo tyla, kurią pertrauke šautuvų tratejimas ir riksmas iš minios:

— O Jezus Marija!

Šaudymas nesiliove. Mes stovedami atkalnej girdejom tik karininkų komandas ir mateme kaip vienas iš astuonių šoko į Juros upę ir pradejo plaukti. Jį vijosi kulkos ir minios ajčiojimai. Mums kas kart darėsi nykiau. Jautemes kaip nesavam kaily. Ašaros apgaubė akis. As nusigręžiau kitan sonan, kad nieko nematyti. Po visų tų vikstančių žveriškumų pakalnej jaučiau, kad netik pas mane, bet ir pas kitus pradėjo nykti tas karingumas, kurį mumyse visa laiką žadino tiek karininkų kalbos, tiek jų duodama degtine. Mane asmeniškai buvo apemęs didžiausias pasibiaurejimas visu tuo kas vyko pakalnej. Tą pasibiaurejimą dar labiau padidino zirziantis automobilis, kuris atvilko prie duobes pririštą negyvą žmogų. Kaip veliau man teko sužinoti, tuo pririštu prie automobilio žmogumi buvo seimo atstovas Mikulskis. Kas manyje ir kituose dejosi matant tuos vaizdus, aš nemoku išreikšti žodžiais, nes per menkai valdau plunksną. Tik žinau, kad buvau virtęs automatu, nieko nejaučiančiu. Iš savo susigraužimo pabudau, kai karininkai pabaigę egzekucijas, mums įsakė išvaikyti minią.

Iš 10 į 11 rugsejo naktį, man ir dar 14 kareivių buvo įsakyta vežti suimtuosius į Šiaulius. Prieš kelionę, savo ponų mes buvo velei gerai pavalgidinti, prigirdyti degtine ir padrąsinti gražiomis kalbomis, kad

jautesi nekaip. Jis matė savo karjeros besiartinantį galą. Nera abejones, kad Voldemaro jis buvo spiriamas idant vel atgautų pasitikejimą, iskiltų priešakin ir galetų pilnai kontroliuoti politinį emigrantų veikmą. To tikslo atsiekimui Pleckaitis nesiskaite su priemonemis. Kišo koją Vyk. Komitetui, šmeiže jo atskirus asmenis emigrantų tarpe, arde organizacijos disciplinq, siule visokius avantiuristinius planus ir t. t. Jo „veikimas" buvo nepakenčiamas ir norint išlaikyti disciplinq organizacijoj jis butinai reikejo pasalinti.

Aš tuomet buvau Krokuvoj ir apie Plečkaičio žygius gaudavau tik raštiškus pranesimus. Lapkričio pradžioj atvyko Krokuvon Vyk. Komiteto pirmininkas Paplauskas ir nupieše man tikrą padetį. Priejom abudu išvados, kad norint isgelbeti organizaciją nuo žlugimo, butinai, kaip norins reikia pašalinti Plečkaitį iš jos. Paslepęs tikrąjį tikslą aš parašau Plečkaičiui pusiau draugišką laišką, kuriam, vyniodamas bovelnon isdestau savo nusistatymą link jo ir pasiulau jam, kad jis pats suprastų savo kenksmingumą organizacijai ir pasitrauktų nekuriam laikui no politinio veikimo poilsiui. Plečkaitis suprato, ko tuomi noriu atsiekti ir ant manęs už minetą laišką neapsakomai įtužo.

Laimei tuo laiku atvyko Vilniun b. Seimo atstovas Januškis ir Plečkaičio pašalinimą buvo galima pastatyti visai kitoj plotmej. Galop jis pastebejęs, kad yra bejegis — 1929 m. sausio 24 d. priverčiamas pasisalinti iš politinio veikimo. Man atrodo, kad su tokiu Plečkaičio rankų nuleidimų jokiu budu negalejo sutikti Voldemaras. Jis Plečkaitį spyre veikti toliau, kad pasiekti aukščiau minėto tikslo. Po kiek laiko, nežiurint, kad Plečkaitis „pasisalino" iš politinio darbo, vel pradejo ką tai veikti grupuodamas apie save sau ištikimų emigrantų dalelę. Dabar jis jau veik atvirai pradejo pulti Vyk. Komitetą, visaip jį dergdamas emigrantų akyse ir griaudamas visokiais budais eilinių emigrantų pasitikejimą juo.

Vyk. Komitetas priejo isvadų, kad Plečkaitį reikalinga visiškai pašalinti iš organizacijos ir už jo veikimą nusiimti visokią atsakomybę, kas ir buvo padaryta kovo men. 28 d. Tokiu budu Plečkaitis atsidurė už musų organizacijos ribų. Jis niekaip su tuo nenorejo sutikti ir žadejo rašyti „pasiteisinimo" laišką LSDP C. K-tui. Kad jis tokį laišką parase (kuris žinoma pakliuvo į žvalgybos rankas) mums veik visiems buvo aišku po masinių areštų s. d. tarpe Kaune, balandžio pradžioj. O Voldemaras pastebejęs, kad jo agentas Plečkaitis gali iškilti aiksten — tuoj įsake pakeisti savo pavaldiniams frontą ir daugiau neminet per neapsiskaičiavimą užsienių spaudai patiekto „Eltos" komunikato, kuriame buvo baltu ant juodo parasyta, kad Plečkaitis siunte kurjerį į Kauną. Tas fronto pakeitimas įvyko tuč tuojau po griežto ir skubaus Vyk. Komiteto reagavimo į padarytus areštus Kaune. Žvalgyba nustojo minejusi Plečkaičio pavardę ir pradejo visur skelbti, kad Galinis siunte kurjerį is Kauno į Vilnių. Savaime suprantama, kad tas manevras dirigoojant Voldemarui ir Musteikiui buvo padarytas tikslu užmaskuoti tikrąjį Plečkaitį. Fašistams tas dalinai pavyko, bet po to į Plečkaitį veik visų emigrantų buvo pažiureta kitaip. Tai pastebejo Voldemaras su Musteikiu ir pats Plečkaitis. Manau, kad tik tos situacijos išsiaiskinimui ir aptarimui tolimesnes taktikos Plečkaitis gegužes pradžioj lankesi Rygoje, kas man žinoma kaipo neužginčijamas faktas. Nes kitų reikalų Rygoj, kur visi emigrantai pries Plečkaitį buvo kuogriežčiausiai nusistatę, o latvių s. d. su juo net kalbon nesileisdavo — Plečkaitis negalejo tureti.

Fašistų taktika visiškai pašalinus Plečkaitį.

Pašalinus Plečkaitį, fasistų taktika link socialdemokratines emigracijos ir jos požeminio veikimo tuoj pasikeite, kas šiandien visai suprantama, nes fašistai Plečkaičio asmeny nustojo nepakeičiamo kontrolieriaus, informavusio juos apie politinį veikimą emigracijoj ir dalinai Lietuvoj. Pradžioje jie pradejo siųsti begales šnipų į socialdemokratines politemigracijos eiles, kad tie prisidengę politemigrantais, kaip norins galetų įeiti į požeminį veikimą. Bet kai Vyk. Komitetas keletą šnipų radikalei likvidavo ir kiti pabugo eiti — tuomet fašistai nežinojo kas daryti. Reikia pažymeti, kad tuo laiku Voldemaras su Smetona išleido ir savo drakonišką įstatymą pries socialdemokratus. Ar tas įstatymas buvo išimtinai isleistas tik delto, kad iš organizacijos tapo pasalintas Plečkaitis ir fasistai nustojo kontroles—nesiimu tvirtinti, nes man atrodo, kad tam buvo ir daugiau priežasčių. Bet kaipo faktą, fašistų taktikos pakitime pašalinus Plečkaitį

---

butume drąsesnį ir savaime aišku žvėriškumo pilni. Po šitų išleistuvių varome areštuotuosius į stotį. Iš jų eisenos matesi, kad jie žvalgybos buvo tiek nukankinti ir nuplakti, kad vos galejo paeiti vilkdami koją už kojos. Tur but, jau čia nereikia minėti, kad jų žingsį pagreitino į juos atsimušusios musų sautuvų buqžes, spardymai ir koliojimai. Galop pasiekem stotį ir juos visus apie 50 žmonių suklmšome į karvinį vagoną, nelyginant silkes į bačką. Kol traukinys pradejo judeti mes dar istuštinom kelius butelius baltakes, kad nematyti jų neapykantos pilnų veidų.

Per visą kelią, mes vienas už kito koliojome suimtuosius visaip tyčiodamiesi iš jų. Bet jie į musų elgesius veik visai nereagavo. Prasiblaivius Šiaulių stoty, pamačiau, kad jų veidai tebėra tokie pat kaip vedant į Taurages stotį: pilni paniekos ir neapykantos mums. Bet su tais veidais mums ilgai reikalo neteko tureti. Jie liko už geležimis apkaustytų Šiaulių kalejimo sienų, o mes grįžome į Klaipedą, kur buvom pulko karininko sutikti ir sveikinti kaipo karžygiai. Tam musų karžygiškumui atžymeti buvom viesai pagirti ir apdovanoti medaliais. Bet nežiurint tų visų iškilmių pas musų visų klaipediškių tokio upo nebuvo, koks viespatavo važiuojant vaduoti Taurages. Vaikščiojom kaip žemę pardavę ir be paliovos girtokliavom, kad užmiršti tas baisenybes, kokias matem. Mane ir kitus tos egzekucijos dalyvius pradejo esti kaž koks nerimas.

Tas nerimas dar labiau pas mane padidejo, kai as atitarnavęs kariuomenej grįžau namo ir susiduriau su namiškiais bei pažįstamais. Iš jų aš sužinojau, kas per „banditai" buvo žudomieji ir kankinamieji 1927 m. rugsejo pradžioje Tauragej. Nors jau buvo vėlu, bet as supratau kokį prasižengimą esu padaręs. Kiek kartų pažvelgdavau į duotą man kaipo karžygiui medalį — tiek kartų jis man tarytum sakydavo, kad as esu ne karžygys, bet paprastas žmogžudys! Nekartą norejau mesti purvan tą prakeiktais darbais užpelnytą medalį, kad jis man daugiau nebeprimintų praeities ir negriaužtų širdies. Bet pagalvojęs priejau išvados, kad tas vistiek man ramumo neduos. Todel nutariau jį palikti, kaipo tą daiktą, kuris man visuomet primintų padarytas mano gyvenime nedovanotinas klaidas ir persergetų atelty nuo jų. Pats gi nusiraminimą maniau surasti kitais keliais einant. Pradžioj, maniau, kad tokį sąžines ir sielos ramumą suteiks man platį ir nuodugnį išpažintis kunigui. Ejau kelis kart pas kunigą V. ispažinties, ispasakodamas jam visą tai kas gula ant mano širdies. Bet jis mane vis ramindavo aiškindamas apie tevynes meilę ir pareigas link jos, apie visokius kitus aukštus dalykus, kuriuos mažai suprasdavau ir pagaliau žinoma liepdavo daryti atgailą ir daug mel-

reikia pažymeti siųstas Vilniaus kraštan ginkluotas fašistines bandas, kurių tikslas buvo užmušti priešaky LSDOU. stovinčius asmenis. Musų laimei tos bandos neatsiekusios savo tikslo pakliuvo į Lenkijos policijos rankas ir atidengė savo misijų „paslaptis". Pamatę fašistai, kad ir tuo keliu eidami jie nieko neatsieks ir neiškels sau naudino Plečkaičio emigracijos priešakin—jie griebesi naujos slykščios ir labai gudrei užmaskuotos provokacijos.

Paskutinis Plečkaičio ir Voldemaro—Musteikio žygis.

Po visų tų meginimų ir Plečkaitis ir Voldemaras su provokacinių planų specu Musteikiu buvo atsidurę situacijoj be išeities. Esu daugiau negu tikras, kad tik tos išeities suradimui Plečkaitis šią vasarą lankėsi ir Latvijoj ir Vokietijoj, kaip aukščiau minėjau. Nera abejones, kad tose kelionese Plečkaitis taresi su labai patikimais Voldemaro agentais del reikalingų Voldemarui „nesugriaunamų argumentų" besiartinančioj Tautų Sąjungos rudens sesijoj, apie Plečkaičio prestižo pakelimą socialdemokratines emigracijos tarpe ir apie paemimą priešfašistinio judejimo kontroles į savo rankas.

Kad fašistines politikos užkulisiuose šią vasarą tartasi del dviejų kiškių nušovimo iš karto—negali buti jokių abejonių, ką dar kartą pabrežiu. Ir štai kodel. Kvaila ir avantiuristine Voldemaro užsienių politika jam dave smugis po smugio nuo pat jo viešpatavimo pradžios. Tie nepasekimai užsieny, kartu buvo ir smugiu jo diktatoriškam viešpatavimui krašto viduje, apie ką galima spręsti net iš pačių fasistų nepasitenkinimo Voldemaru ir ruošimo įvairių intrigų prieš jį. Norint Voldemarui pakelti savo prestižą ir savo laimejimais nustelbti pavojingus, pašonej niurnančius konkurentus, kuriems asmeniškai įgriso klausyti Voldemaro ir kurie norejo, kad jų kiti klausytų — savo pozicijų sustiprinimui jam butinai reikejo bent su kokiu nors moraliu „sukcesu" grįžti is Ženevos Kaunan. Nes krašto viduje, Voldemaras po to, kaip padaręs su vokiečiais prekybos sutartį negavo žadetos paskolos — jokių stebuklų padaryti negalejo. O dar keliolikos demokratijos kovotojų nužudymu jis vistiek nebut savo pozicijų sustiprinęs, nes panašų įsakymą gali duoti ir kiti konkurentai į Voldemaro sostą. Taigi beliko visas viltis dėti į Ženevą. Bet Ženevoj su tusčiomis rankomis ir kvailomis „notomis" vargu bau galima buvo kas nors padaryti, kad grįžus Kaunan herojum. Reikejo „nesugriaunamų argumentų", kuriais tas viltis but buvę galima paremti. O tuos „nesugriaunamus argumentus", kaip pradžioj straipsnio minejau Voldemaras tikejosi pasigaminti Plečkaičio pagalba ir tokiu budu nušauti vieną kiškį sau. Antrą kiškį, kaipo kompensaciją Plečkaičiui už padejimą nušauti pirmojo kiškio—Voldemaras pažadejo padėti nušauti paciam Plečkaičiui, nes nuo to priklause Plečkaičio tolimesnis likimas ir su tuo Voldemaras su Musteikiu, tur but, rišo viltis, paimti socialistinį ir demokratinį liaudies veikimą per Plečkaitį savo kontrolėn. Nors to antrojo kiškio nušovimas tegalejo buti menkai tikru, bet Plečkaitis turejo su tuo sutikti, nes fašistai jį butų privertę jei jis butų priešinęsis. Negali buti abejones, kad antrąjį kiškį nušauti buvo planuojama sekančiai.

Faktas, kad Plečkaitis su savo apmulkintais šalininkais ruošesi LSDU. organizacijos konferencijon kuri turėjo įvykti Vilniuj 7 ir 8 rugsėjo. Į tą konferenciją visi emigrantai dejo labai daug vilčių, nes joje buvo nusistatyta išsiaiškinti aktualiausieji klausymai. Tai žinojo Plečkaitis o per jį fašistai, kurie negalejo likti abejingais tai konferencijai. Jiems buvo svarbu, kad Plečkaitis padarytų į ją savo įtakos, o jei gerai pasiseks, kad ir vėl iškiltų kaip vadas. Bet kaip? Norint to tikslo pasiekti, reikejo butinai, kas nors tokio padaryti prieš konferenciją, kad jos metu but galima patraukti bent šiek tiek skaitlingesnę dalį emigracijos savlep tokiais pat „nesugriaunamais argumentais" kaip kad Voldemaras. To tikslo atsiekimui buvo surasta ne visai kvaila išeitis. Aišku, kad Voldemaras netik pažadėjo leisti, bet liepe padaryti koki nors Lietuvoj „revoliucinį darbą" kurs iš vienos puses butų tarnavęs „nesugriaunamais argumentais" Voldemarui, o iš kitos Plečkaičiui. Po to „revoliucinio darbo" areštavus porą eilinių Plečkaičio palydovų, kaipo liudininkų, paciam „vadui" butų kaip norins leista pabegti ir viskas but buvę padaryta taip, kad ir lape nebutų lojusi. Bet tie bičiuliai skaudžiai apsiriko. Musų laimei jų planus pirm laiko suarde Rytprusių darbininkai pastodami kelią „revoliucionieriams" ir jiems nepavyko nu-

---

stis. Kuomet ir tas man ramumo nedave, tuomet visiškai atsižegnojau nuo bažnyčios ir pradėjau draugautis su keliais is Varnių ir kalejimo grįžusiais draugais. Jie man ilgais vakarais aiškino tokius politinius dalykus, apie kuriuos iki tol neturejau supratimo. Be to jie mane supažindino su vienu studentu, kurs atvažiuodavo į musų kaimą atostogų ir parveždavo visokių knygų. Studentas X. man visiškai atidare akis ir aš pradejau žiureti kitaip į pasaulį. Su juo išsiaiškinau, kad kitaip padarytų klaidų neatitaisysiu, kaip tik stodamas į kovą prieš tuos, kurie savo reikalų delei, prisidengę tevynes meile, žudo nekaltus žmones. Tam gi žudymui, kaipo įrankį vartoja nesusipratusius kareivius. Todel nutariau tapti aktingu kareiviu tų eilių kurios veda kovą prieš darbo žmonių budelius ir kurios vykdo idealus tų draugų, kurie nekaltai buvo nužudyti Tauragej. Tose kovos eilese esu 6 menesiai, bet turiu atvirai pasakysti, jog į jas pastojęs nejaučiu tokio didelio sąžines griaužimo, kuris ankščiau man nedave ramumo. Priesingai. Dabar tarytum man kas sakyte sako, kad einu teisingu keliu ir kad tuo keliu eidamas taisau tas klaidas, kurias nesąmoningai padariau dalyvaudamas pagal savo virsininkų įsakymų Taurages skerdynėse.

Kartu perspėju tuos jaunuolius, kurie yra arba bus kareiviais, kad nors jie to nepadarytų, ką as ir kiti padareme 9 ir 10 rugsejo Tauragej, aklai pildydami savo kraugeriskų viršininkų įsakymus. Nes tuo jie gali užpelnyti tokį sąžines griaužimą, kokis mane vargino juo labiau, iki as nestojau į tikrą kelią, kuriuo einant gal pavyks man atitaisyti savo klaidas ir atkeršyti už nekaltai žuvusių žmonių mirtį ir pralietas motinų, žmonų, tevų ir vaikų ašaras.

Šiandien, kuomet aš vienas miniu savyje Taurages „išvadavimo" dvieju metų sukaktuves, kurios man primena visus tuomet vykusius baisumus ir kuomet tuose vaizduose pats save matau kaipo žmogžudį—as nutariau paskelbti viešai savo pergyvenimus, nes savo klaidų atitaisymui nieko daugiau padaryti negaliu. Be to, nors velu, as viešai atsiprasau kuriems nusidejau ir už vis labiausiai atsiprasau vežtųjų į Šiaulių kalejimą tauragiečių, prašydamas jų man dovanoti už visus mano žvėriškus pasielgimus. Iš savo puses gi pasižadu, kad kovosiu tol, kol nebus atidarytos visos kalėjimų durys ir nebus isleisti laisven nekaltai kenčiantieji žmones. Šiandien tik tiek tegaliu padaryti savo klaidų atitaisymui.

Atsargas puskarininkis N.

1929. IX. 10 d.

šauti ne vieno zuikio. Priešingai. Daug benorėdami jie nieko nepasiekė, o kartu ir sau sprandus nusisuko. Voldemaras išgirdęs Ženevoj apie Plečkaičio areštavimą, tur but, buvo trenktas kaip perkuno ir užmiršęs „nesugriaunamus" argumentus ir svarbias akcijas pardumė Kaunan. Bet jau buvo per vėlu.

Kuomet aš baigdamas rašyti šį straipsnį sužinojau apie Voldemaro kabineto „dimisiją", man tuoj buvo aišku, kad tame Voldemaro atstatidinime arba geriau pasakius nuvertime—svarbiausią vaidmenį turejo suvaidinti Musteikis, kuris negalejo nežinoti apie Plečkaičio santyklus su Voldemaro ir kuris gavęs patirti, kad paskutinė provokacija nenusidave, nutare pasinaudoti su savo bičiuliais proga ir padaryti galą Voldemarui, kurio diktatoriškumas link savo kolegų ministerių, kurios jis nesivaržydavo išvadinti asilais, šiaučiais, mulkiais ir t. t.—buvo tai kraugerių šutvei įgrisęs iki gyvam kaului. Be to fašistai bijodami skandalingos kompromitacijos del galimos paaiškėti nenusidavusios provokacijos—pašalindami Voldemarą, formalei, nusiėme nuo savęs atsakomybę už galimas pasekmes.

Galų gale išejo taip, kad Voldemaras su Plečkaičiu perdaug užsikandę abu paspringo ir nieko nepelne. Priešingai. „Vargšas" Voldemarąs veik tris metus siurbęs liaudies kraują atsidure net blogesnej padety už savo bičiulį Plečkaitį: liko be buto ir dabar suka galvą, kaip jį surasti. O kas liečia Plečkaitį, kuris užbaigė savo karjerą Rytprusių kalejime — tai pažangiajai Lietuvos visuomenei po paskutinio jo žygio, galutinai paaiškejo, kas per vienas yra Jeronima Plečkaitis, kurį fašistai lig šiol taip reklamavo. Manau, kad po to Plečkaitis įsitikino, jog puodas vandenį neša, iki ąsa nutruksta. Ąsa jau nutruko. Reikia tikėtis, kad ir puodui ankščiau ar veliau bus sulig jo „nuopelnų" atsilyginta.

Tuo reikalu tars dar žodį revoliucinės demokratijos kovotojai, kurių pasiaukavimu ir atsidavimu niekšingiausiai spekuliuodamas Plečkaitis mane „padaryti" karjerą. Jų realus žodis bus be apelecijos.

Pranas Ancevičius.

1929 IX. 21.

Red. prierašas. Sekančiame „Pirmyn" nr., LSDOU Vykdomesis komitetas Plečkaičio reikalu tars savo žodį *Redakcija.*

Įvyko tas, ko buvo laukta.

Po neilgos pertraukos fašistinių užkulisų rietenos vel išplauke Lietuvos gyvenimo paviršiun ir šiuo kartu užsibaigė Voldemaro „atsistatydinimu". Lietuvos visuomenei, stovinčiai toliau nuo fašistinių užkulisų tas Voldemaro atsistatydinimas buvo nelauktas ir nesuprantamas. Juo nesuprantamesnis jis darosi tam kas aklai tiki fašistinei spaudai, kuri visą laiką stengesi ir stengiasi užmaskuoti „tautos vadų" tarpusavias intrigas. Imkime tik „L. Aido" 215 nr., išejusi jau Voldemarui „atsistatydinus". Juk ten priskaičiuota taip daug Voldemaro nuveiktų darbų, taip daug nuopelnų, kad kito tokio „genialaus" vyro ir su žiburiu niekur nerasime. Tik paklausykit:

> ...„Jis visose srityse padarė didelę pažangą — sako „L. Aidas" — Ar paimsim užsienių politiką, ar vidaus sutvarkymą, ar finansus ir ukį, ypač žemes ukį, visur matom konsolidavimą, sustiprejimą, pagerejimą, pažangą. Prof. Voldemaro valdymo laikotarpį geriausia butų pavadinti Lietuvos kilimo, stiprejimo ir konsolidacijos laikotarpiu".

Ir šitoks „genialus" vyras, taip daug „geroves" atnesęs Lietuvai, staiga atsidure išmestas už borto. Tai tiesiog negirdetas skandalas!

Bet kurgi to viso priežastis? Tas pats „L. Aidas" sena savo įprasta melodija gieda toliau:

> „Valstybes galva (Smetona) ir ministeris pirmininkas (Voldemaras) nuo seniausių laikų visada visiškai sutikdavo del savo politinių pažiurų bei įsitikinimų ir mes tikrai žinom, jog tas sutikimas ir šiandien nerado jokių išimčių.
>
> „Taip pat netiesa, esą vyriausybės atsistatydinimas įvykęs del tam tikro suskilimo vyriausybę apsupančiose politinėse sferose. Čia mes irgi galim užtikrinti, kad jokio skilimo minetose sferose nebuvo ir nera. Niekas neskilo ir niekas netruko. Viskas yra kaip buvę".

Eilinis pilietis paskaitęs šiuos „L. Aido" du posmu dar labiau susipainiojo ir visiškai galvos neteko, nes pirmomis dienomis toji istorija jam atrode lyg koks tai raganos pakeretas burtų ratas.

Apstotas smalsių žurnalistų ir klausinėjamas apie krizio priežastis, Voldemaras pareiškė, kad esą jam, kaipo buvusiam ministeriui pirmininkui nepatogu apie krizio priežastis kalbeti ir kad jo padetis verčianti jį laikytis juo didžiausių rezervų, nes, girdi, liečiant kurias nors priežastis tektų paliesti visas, o jis dabar to padaryti negalįs, nes prezidentas esęs paemęs į savo rankas to krizio iniciatyvą ir atsakomybę.

Su šiuo pareiškimu Voldemaras „nesakydamas" labai daug pasake. Tik prisiminkime, kad beveik trejus metus Voldemaras buvo tas, kuris diktatoriškai valdydamas kraštą, jau ne kartą nusispiove į savo partijos centro komitetą, kuris ministerių kabineto posėdžiuose diktavo nutarimus, o atskirus ministerius, savo nuožiura mete per tvorą, kuriam „prezidentas" Smetona buvo tik „liurbis", - dabar staiga nutupe, kaip vabalas, atsidure tokioj padety, kad *verčiamas tyleti* ir į viską pamojęs ranka beturi vienintelį rupestį... susirasti sau butą!

Kai kas gal pasakytų, kad tai likimo pasityčiojimas, arba aiškintų tą įvykį Voldemaro psichiniu pakrikimu. Bet nei vieno, nei kito čia nepritaikysi: įvyko tas ko buvo senai laukta.

Tas, visą laiką skelbiamas per „L. Aidą" ir kitus fašistinius laikraščius, didelis „tautos vadų" sutarimas, vienybe, susiklausymas, visiškas sutikimas, buvo ir yra šlykstus begediškas melas. Tatai patvirtino ir naujasis ministeris pirmininkas p Tubelis spaudos atstovams pareikšdamas, kad prie krizio privede fašistinių viršunių tarpasavės piautynes.

Diferenciacija ir rietenos fašistinių viršunių tarpe, tikriau pasakius — tarp Smetoninių ir Voldemarinių fašistų ejo jau nuo senai, tik jos vis užsibaigdavo Voldemaro laimejimu ir vieno kito ministerio ar aukšto karininko „atostogomis". Tokias „atostogas" nuo Voldemaro gavo — Skorupskis, Petruitis, Daukantas, Merkys į Klaipedą tapo išbildintas ir daugelis smulkesnių fašistinių figurų.

Priešpaskutinis sąmokslas prieš Voldemarą ir jo „brigadą" buvo ruoštas pradžioj vasario šių metų. Jau buvo ir naujas ministerių kabinetas su tuo pačiu Tubeliu priešaky, bet Smetona išdave paslaptį ir Voldemaras, kaip žinoma, paeme viršų ir užsibaige tuo, kad vyriausis „putčmeisteris" Plechavičius tapo išmestas iš gener. štabo viršininko vietos.

Šiuo kartu Voldemarui sudoroti paeme iniciatyvą ne prezidentas, kaip pareiške žurnalistams pilnas pagežos ir apmando Voldemaras, bet ponia Smetoniene ir Musteikis. Priežasčių pasalinimui Voldemaro buvo prisirinkę labai daug. Čia įeina ir nevykusi sutartis su vokiečiais, kurie gavę visas teises Lietuvoj, nedave

žadetos 100 milijonų paskolos, ir izoliavimas Lietuvos nuo kaimynų, ir pabloginimas santykių su Vatikanu, ir Voldemaro ignoravimas savo partijos centro, kitų ministerių ir paties prezidento, ir aštri Voldemaro politika prieš krikščionis demokratus, žodžiu, ant Voldemaro galvos smetoninių fašistų klika buvo surinkusi visą audrą, tik reikejo progos. Bet paskutinis Voldemaro skandalingas pralaimejimas Ženevoj ir jo suruošta savo pozicijų sustiprinimui provokacija su Plečkaičiu galutinai „diktatorių" pribaige. Kuomet Voldemaras sugrįžo iš Ženevos jau viskas buvo gatavą. Ivykusiame pas prezidentą ministerių kabineto posedy, isdeti buvo jo visi „nuopelnai" ir pasiulyta buvo atsistatydinti. Po audringo posedžio, visi ministeriai pasišalino. Paprašyta buvo likti tik Voldemarui ir Musteikiui. Musteikis tuomet prezidento vardu telefonu dave paredymą generaliniam štabui ir kai kuriems kariuomenes pulkams izoliuoti Voldemaro šalininkus ir apsaugoti tvarką ir ramumą. Prezidento apsaugai atvyko is Alytaus eskadronas kavalerijos, o iš vietines įgulos issiuntineti buvo patruliai mieste tvarkai palaikyti ir sargybos įstaigų apsaugai.

Kiek veliau, policijos inspektorius Goštautas ir „Geležinio vilko" vadas Sliesoraitis atvyko pas prezidentą ir pareiške, kad „Geležinio vilko" organizacija prašanti, kad Voldemaras butu paliktas senoje vietoje. Musteikio įsakymu, Goštautas ir Sliesoraitis tuojau buvo sulaikyti. Sužinoję apie Voldemaro „dimisiją" Kauno įgulos karininkai susirinko Ramovej ir išrinkę delegaciją pasiunte pas prezidentą. Sugrįžusi delegacija, išaiškino paskutinius Voldemaro žygius ir dauguma karininkų sutiko su įvykusiu faktu, tik pastate sąlygą, kad krasto apsaugos ministeriu nebutų skiriamas, kaip buvo numatyta, Musteikis, nes Lietuvos kariuomenei busianti geda, jei jos priešaky stovesiąs buvęs caro armijos feldfebelis.

Tai šitokia trumpai suemus istorija karjeros galo to „didelio" ir garsaus Lietuvos diktatoriaus.

Tačiau per anksti butų manyti, kad Voldemaras savo likimu pilnai pasitenkino. Jis turi ne mažai šalininkų ir anksčiau ar veliau megins iškilti pavirsiun, apsimetęs „gelbeti Lietuvą". Jei po 6 d. gegužes įvykio ponia Smetoniene nesislepdama pasake — „gaila, kad to šunes neužmuše", tai reikia suprasti, kad iki Voldemaras nebus padetas saugioj vietoj, klerikaliniai fasistai, kurie dabar Lietuvoj paeme virsų, negales ramiai miegoti.

Šį „perversmą", padeties gaspadoriai aiškina, kad girdi, jis įvykęs ne del kokių nors principinių skirtumų, bet vien tik del asmenų pakeitimo, tačiau ne visai taip. Mes gerai žinom, kad Lietuvos fašistiniai diktatoriai visą laiką pešesi ne del asmeninių ambicijų, nors ir ambicijos pas juos stovi ne paskutinej vietoj. Bet svarbiausi priežastis tai buvo tos skirtingos pozicijos, kurias laike užemę liberaliniai fašistai su Voldemarų priešaky ir klerikaliniai su Smetona priešaky. Smetona buvo visą laiką tos nuomones, kad įsistiprinimui „soste" reikalinga išplesti atramos baze, priimant valdžion krikščionis demokratus. O tuomet busią galima apsidrausti ilgiems metams. Tuo tarpu „parmazonas" Voldemaras, su savo „bedieviška" karininkų brigada dejosi jų priešininku ir stengesi klerikalus kiek begaledamas „esti". Iš čia ir kilo pradžia viso pikto, davedusio tą fašistinę dvišakę iki galutino išsiskyrimo.

Buvo Lietuvoj ne mažai ir taip vadinamų demokratų, kurie is tokios Voldemaro pozicijo džiugavo, manydami, kad Voldemarui pasiseks klerikalizmą suvalgyti. Bet tai buvo naivus politinių vaikų džiaugsmas.

Ir šiandien mes matom, kad ne tokiems diktatoriams, kaip Voldemaras ir ne tokiomis kovos priemonemis galima bus nugaleti įsivyriavusią Lietuvoj Romos juodąją žandarmeriją.

Prie šio klausimo dar teks mums ne kartą sugrįžti. *T—as.*

Perskaitęs „Pirmyn" duok kitam.

„Tevynės labui".

„Tautos vadų" globojami Lietuvos piliečiai virto beteisiais vergais, su kuriais kiekvienas „tautiškas" snipas daro kas jam patinka, nenešdamas už tai jokios atsakomybes. „Tautos vadų" priesus galima smaugti kaip tik patinka ir už tai gaunami pagyrimai, gedimino blekos (medaliai), piniginės dovanos ir t. t. Todel kiekvienas šnipas stengiasi tokių „priešų" surasti kuo daugiausia.

Kokias begalines kančias ir persekiojimus pergyvena dabar Lietuvos piliečiai, kaip žveriškai elgiasi ištvirkusi žvalgyba su moterimis skaitytojai patyre iš pasakojimų Aneles Pangonienes, tilpusių pereitame „Pirmyn" numery. Šitą 3 vaikų motyn, gyvulys, Alytaus žvalgybos viršininkas Činoderis išžagino, terorizuodamas priverte su juo santykiauti ir pagaliaus palikęs užstatu du josios mažus vaikus grąsinimais priverte vykti į Vilnių nužudyti savo vyrą arba jei pavyks užnuodinti ir daugiau emigrantų.

Šitokie ir tam panašus faktai dabar yra kasdieniniai gyvenimo reiškiniai. Žemiau paduodame dar vieną faktą liudijanti kaip dirba „tevynes labui". Š. m. Rugpiučio men. nelegaliai atvyko į Vilnių senėle Ona Arasimavičiene is Varenos. Tai yra 65 m. amžiaus, sunykusi, suvargusi senuke. Štai ką ji papasakojo:

— „Niekuomet netikejau—pradejo savo pasakojimus senele,—kad baigiant septynta dešimtį metų man teks pasidaryti „politikantu" ir savo senus kaulus išnesti svetur. Gyvenome su savo seniu ramiai dirbome ukyje, kurį turime Varenos miestely ir rodes, kad paauginę vaikus ramiai užbaigsime savo gyvenimą. Bet štai 1926 m. prieš kaledas grižęs iš Kauno mano sunus papasakojo, kad pavasary išrinktą žmonių valdžią ponai nuverte. Po to daug areštavo musų apylinkeje žmonių ir išveže vienus į Varnius, kitus į kalejimą. Žmones nerimo. Viens kitam paslapčiomis pasakodavo, kad kur tai ir kas tai darosi. 1927 m. rudenį išgirdome apie sukilimą Alytuje ir Taurageje. Pasidare tikras pragaras. Žvalgyba su karininkais naktimis darydavo kratas miestely ir po kalmus. Suėjus nedelioje prie bažnyčios tik ir girdejosi tarpe kalbančių aimanavimai ir verksmai. Nebeliko beveik tokios šeimynos kur nebutų kas, nors areštuotas. O kaip baisiai mušė! Vieną naktį sužinojome, kad ir mano senio ateina areštuoti. Senis pasislepe. Isiveržęs į butą žvalg. viršininkas Čiuoderis kaišiodamas į veidus revolverį koliojosi biauriais žodžiais ir reikalavo pasakyti kur dingo mano vyras. Tylejau as verkdama, tylejo ir vaikai. Tuomet Činoderis kaip žveris puolė daužyti mano jaunesnį sunų Pranuką 16 metų vaiką. Neišgavę iš mus nieko palikę sukruvintą vaiką parmustą žemeje ir grąsindami išejo. Vyras mano, Petras Arasimavičius pabego į Lenkiją. Nuo to laiko prasidejo nuolatiniai kamavimai manęs ir vaikų. 1928 m. birželio men. mane areštavo. Ant nakties įstume į tvartą, kuriame buvo uždarytos kiaules. Ryte nuveže į Alytų, gi iš Alytaus kalejimo isvare į Mariampolę. Čionais pralaike kalejime kartu su vagimis dvi savaites. Po to paleido ir liepe eiti namo. Ko jie iš manęs norejo nesupratau. Veliau policininkas Germanauskas man rode kokį tai poperį ir sakę, kad mano bylą Mariampoles Apygardos teismas numarino. Dar liepe pasirašyti, bet kadangi as esu beraště, tai taip jau ir pasiliko.

Ona Arasimavičiene.

1928 m. rugpiūčio 27 d. mane vel areštavo kartu su sunumi Pranuku. Jį išveže į Varnių stovyklą, kur ir dabar randasi, gi mane palaikę kelias dienas Alytaus kalejime paleido.

Š. m. liepos men. 15 d. manę vel arestavo ir patalpino Alytaus kalėjiman. Kaltindami mane žvalgybininkai kaltino, kad dirbu kokią tai revoliucija prieš valdžią. Išlaikę kalėjime Alytuje tris savaites išveže mane į Kauno kalejimą, iš cion į Šiaulių kalejimą, gi iš Šiaulių visam karo stovui istreme į Žarėnų miestelį, Telsių apskr. Čionais buvau po policijos priežiurą ir reikejo pas juos kasdien melduotis.

Esu sena, dirbti negaliu, pinigų neturejau gi is ribų miestelio neturejau teises išeiti. Jeigu ne mielaširdingi miestelio žydeliai, kurie mane maitino, bučia pamirusi badu. Toliau begyvendama susipažinau su gerais žmonemis, kurie patare man begti į užrubežį, nes, sako, vistiek šitie žverys čionais tave užmučis. Sudejo man kelionei 30 litų, Dieve jiems duok sveikatą. Pesčia, kai kur pavažiuodama dasimušiau iki lenkų rubežiaus, slaptai jį perejau ir atkeliavau į Vilnių.

Sunaikino tie bestijos mūsų visą gyvenimą, suarde seimyną, ukį, viso musų gyvenimo procia eina niekais. Tegul jiems dangus už tai užmoka".

Ir gailios ašaros papludo po rankšletus seneles veidus.

Red. prierašas. Petras Arasimavičius nors ir senas žmogus, bet buvo gana aktingas Liet Socialdemokratų Partijos narys Varenos organizacijos. Fašistų persekiojamas 1927 m. spalio men. turejo bėgti iš Lietuvos. Dabar jis tarnauja sargu R.-Kr. įstaigoje Vilniuje. Senuke Arasimavičiene LSDOU. Vykdomojo Komiteto rupesčiu patalpinta į išlaikomą Raudonojo Kryžiaus lietuvių emigr. bendrabutį.

Laiškai ir korespondencijos.

Voldemaras ieško buto arba Ko galima laukti iš fašistų be galvos.

(Laiskas iš Kauno).

Parbegus Voldemarui is Ženevos, jo kabinetas pasidave dimisijon. Bendrai tai buvo laukta visų nuo senai, nes intrigos fašistiniuose užkulisiuose jau antri metai kaip nesiliove, tai iškildamos aiksten, tai likdamos paslapty. Bet dabartinis, Voldemaro kabineto atsistatydinimas kauniečiams, manau, kad ir visai Lietuvai buvo netiketas. Tuojau po jo atsistatydinimo paaiškejo, kad jis buvo *priverstas* atsistatydinti ir kad iniciatorius to Veldemaro nuvertimo nuo „tautos vado" pedestalo yra feldfebelis Musteikis.

Kodel dabartiniu metu, o ne anksciau ar veliau Voldemaras buvo privestas atsistatydinti, del to kalbama Kaune įvairiai. Vieni pasakoja, viena, kiti kita. Bet iš visų kalbų galima padaryti aiškią išvadą, kad yra kas tai bendro tarp Pleckaičio arešto ir Voldemaro nuvertimo. Kas bendro — sunku pasakyti, nes to isaiškinti Kaune neleidžia visiems žinomas sąlygos. Gal tai pavyks isaikinti kitur, kur žmones nera taip atskirti visokiais suvaržymais nuo pasaulio, o tuomet ir pačios svarbiausios Voldemaro nuvertinimo priežastys paaiškes. Dabar gi tenka pasakyti, kad be tų mums nežinomų priežasčių, kurios *dave progą* asmeniskiems Voldemaro priešams atsiskaityti su juo—buvo ir senai žinomos priežastys: *kova del valdžios pacių fašistų tarpe.* Ta kova intrigų pavidale, kaip minejau tęsesi nuo senai. Fašistų tarpe buvo ir yra daug tokių, kurie senai nesiojasi su mintimis tapti „tautos vadais" ir nors vieną dieną paministeriauti. Tai yra vieša paslaptimi kiekvienam kauniečiui. Tie tipai tarp savęs ir pešesi nuo senai, arba geriau pasakius nuo pat gruodžio puco. Pradžioj su jais apsidirbdavo Voldemaras, tiesiog izolionodamas sau pavojingus konkurentus. Tokiu budu buvo nugrustas Klaipedon Merkys, tokiu budu buvo pasalinti Petraitis su Plechavičium ir t. t. Matydama tai, rasputinijados atgaivintoja Lietuvoj, Smetoniene, iš baimes, kad Voldemaras ir jos lepsį Antanielį nepasiųstų velniop—pradejo nerimti ir visokiomis moteriškomis ypatybemis spiesti apie savę karininkus ir šiaip civylius fašistus ir tartis su jais del paties Voldemaro nuvertimo. Tai gerai žinojo ir Voldemaras, kuris taip gi nesnaude ir grupavo apie save savo šalininkus. Taip pamažu susidare smetoniniai ir voldemariniai fašistai. Skirtumas tarp jų tas, kad ir vieni ir antri norejo be jokio varžymosi šeimininkauti Lietuvoj ir plešti sau turtus. Jeigu gi butų jiems patiems nepavykę nuveikti savo asmeniniškų priesų t. y. smetoniniams voldemarinių, o voldemariniams smetoninių — tai atejus sprendžiamajai valandai smetoniniai mane kviestis krikščionis demokratus pagalbon, o voldemariniai liaudininkų viršunes. Del to buvo vedami net slapti pasitarimai ir iš čia kilo žinios apie smetoninių fašistų orientaciją į klerikalus ir voldemarinių į liaudininkų viršunes. Bet įvyko taip, kad Musteikis, kuris paskutiniu laiku buvo smetoninių, fašistų vades — nugalejo voldemarinius ir be klerikalų pagalbos. O voldemariniai savo apsigynimui nespejo pasikviesti ir liaudininkų virsunių su Toliušiu priesaky, nes Voldemaras grįžęs rado jau viską padaryta ir jam reikejo noroms nenoroms, bent siuo tarpu, sutikti su įvykusiu faktu ir klausyti feldfebelio Musteikio brauningais ir karabinais paremtų įsakymų. Taip, kad Voldemaras

buvo priverstas apleisti puikius užsienių ministerijos rumus, kuriuose jis buvo įsirengęs gyventi iki „grabo lentos", kaip kaimo žmones sako ir nuo kurių slenksčio jis po 6 gegužes atentato prieš jį žvalgybininkų „miniai" pasake: „*Manęs nenugązdins jokie pasikesinimai ir bombos. Kol aš gyvas busiu, tol nuo Lietuvos reikalų sargybos nepasitrauksiu*". Įvyko visai kitaip, Voldemaras ir gyvas kol kas tebera ir nuo Lietuvos „reikalų sargybos" labai ir labai negarbingai pasitrauke. Geda tiesiog tam „herojui" kad jis tapo užkulisinių intrigų ir bobos Smetonienes pantoflio „auka" ir šiandien turi ieskoti sau buto. Esu tos nuomones, kad ne tik Voldemaras, bet ir kiti „tautos vadai" tol nesuras sau tinkamų butų, kol nenurodys jų jiems anksčiau ar veliau laimėjusi Lietuvos liaudis. O kad ir kitiems gali tekti ieškoti butų, tai aišku iš to, kad laimejus Musteikiui pretendentų skaičius į „tautos vadus" nesumažejo, bet padidejo. Tą skaičių dabar padidino ir Voldemaras, kuris nenustoja vilties dar vieną kartą „gelbeti Lietuvą" iš netikrų rankų. Reikia laukti, kad jis ją megins „gelbeti", nes juk jam jo paties žodžiais tariant nera prasmes gyventi, jeigu ne jis ministerių pirmininkas t. j. jeigu jis negali pasakyti: „*Lietuva tai aš*". Bet kol kas tai ne aktualu. Voldemaras jau ne „tautos vadas" ir apie jį pradeda pamiršti, net tie, pas kuriuos jis vakar ant lūpų buvo. O jeigu jam greitu laiku nepavyks „išgelbeti Lietuvos" — tai busime liudininkais, kad jis bus pačių fašistų koliojamas arba pasiųstas užsienin pasilseti ir sveikatai pataisyti.

Bet šiaip ar taip bus, šiandien tenka pasakyti, kad pašalindami Voldemarą fašistai patys sau nukirto galvą. Kito tokio nuoseklaus kraugerio jie neturi savo eilese, nors jose yra susispietę visi tie, kurie tik liaudies krauju ir tegali gyventi. Pavarydami Voldemarą jie patys sau dave didelį smūgį, iš ko dalinai tik pasidžiaugti galima. Nes iš to matosi, kaip toli yra jau nuejusios savytarpes fašistinių kraugeriu rietenos, kad fašistines pėškos istroškę valdžios, net Voldemaro, išgarsinto „tautos vado" galvos siekia. Nenoriu buti per daug dideliu optimistu, bet manau, kad neperdesiu pasakęs, kad Voldemaro pašalinimas ar tik nebus pradžia galo fašistiniam režimui Lietuvoj. Tiesa, tas lietuvisko fašizmo suirimo procesas gali tęstis dar keletą metų, bet vis vien jis jau nepajegs apsigaubti tokia viliojančia tautiška aureole, kokia jis buvo apsigaubęs po gruodžio pučo. Vargu bau rasis kitas is kruvinųjų fašistinių eilių tarpo, kuris kaip Voldemaras pajegtų veik tris metus su savo kabinetų išstoveti be jokios pertraukos, Lietuvos „reikalų sargyboj". Ko mažiausiai tą postą tegales išlaikyti ištižęs visais atžvilgiais Tubelis, kuris yra išstatytas kaipo širma, kad pridengti feldfebelio Musteikio, Smetonienes ir Iz. Tamošaičio trikomą, kuris faktinai dabar paeme valdžią į savo rankas.

Ko galime laukti, mes apsesti žvalgybininkų ir žandarų paprasti Lietuvos piliečiai iš tos „naujos" valdžios ir ko gali laukti iš jos Lietuva. Atsakysiu trumpai. Mes galime laukti dar didesnio pavergimo ir persekiojimų, o Lietuva dar vieno žingsnio artyn prie savo formales (nes faktinos neturi) politines Nepriklausomybes praradimo. Kad tuo keliu eis visa „naujos" vyriausybes politika—galima spręsti netik iš Tubelio pareiškimo spaudos atstovams, bet ir iš asmenų, kurie sudaro tą vyriausybę. Išskiriant Varlakojį, kuris yra paprasčiausiu karininkeliu be jokios iniciatyvos — visi likusieji yra visiems žinomi, kaipo leles diriguojamos užkulisių. Šiame atsitikime reikia išskirti didelių ambicijų ir menko proto feldfebelį Musteikį, kuris pasidarbavo „tevynes labui" Voldemaro nuvertime. Jis dabar jaučias padeties šeimininkas, kaipo issipraktikavęs „deržimorda" is caro laikų. Šalia jo yra viešumon neiškilęs Friburgo iškeptas prof. Iz. Tamošaitis, fašistų ideologas ir Smetoniene. Ko iš to trikomo galima laukti, lai sprendžia patys skaitytojai, nes aš padariau jau išvadas aukščiau.

Fašistai, tegul maino savo „tautos vadus", kaip čigonas kumeles—tai jau jų dalykas. Bet Lietuvos demokratijos reikalas yra neišleisti vykstančių faktų iš akių ir nuolat didinant savo eiles tęsti atkaklią revoliucinę kovą toliau. Kol nebus sutrinkintas fašizmas kaip pasiturinčiųjų sluoksnių žiaurus iš barbariškas viešpatavimas, kaipo sistema — tol demokratijos kovotojai negali padeti ginklų iš rankų.

Kaunietis.

Ko laukiama iš vyriausybės permainų Lietuvoj.

Tokiu antgalviu Latvijos „Socialdemokrats" idejo straipsnį, kuriame sako, kad:

„Lietuvos vyriausybes permainos Latvijos miesčioniškoj spaudoj visaip buvo vertinamos. Daugumas tose permainose megino įžiureti naują kursą, nes visi yra įsitikinę, kad ateinantis Voldemaro vieton Tubelis, bus susitarimo ir bendradarbiavimo salininkas.

* * *

Asmenų pasikeitimas formaliai įvyko, bet tik formaliai. Diktatoriaus funkcijos nuo Užsienio reikalų ir krašto apsaugos ministerio perejo į vidaus reikalų ministerio rankas. Vadinasi, faktiną Voldemaro galę pereme Musteikis. Ir jei ministerių kabineto priešaky stovi Tubelis, tai tam negalima priduoti jokios reikšmes. Smetonos kryptis paeme viršų. Jei pakol kas krikščionys demokratai dar nepakviesti į valdžią, tai tas bet gi nereiškia, kad ir ateity jie neprisides nulemimui Lietuvos likimo. Patraukę krikščionis demokratus į koaliciją, fašistai ramiai galės paskelbti rinkimus, nes represijos teks vartoti tiktai prieš socialdemokratus, taip kad bendros daugumos laimejimas jiems bus užtikrintas.

„Netikima taip gi, kad Voldemaras taip lengvai pasiduos. Jo pusej dar stovi didele dauguma jaunųjų karininkų ir teroristine „Geležinio vilko" pogromščikų organizacija. „Geležinį vilką" jau Musteikis buvo pasirupinęs laiku izoliuoti, dalinai suimdamas, dalinai apstatydamas priežiura tos organizacijos vyriausius vadus. Karininkija taip pat esanti pasižadejusi klausyti vyriausio vado — prezidento Smetonos paredymų.

„Nors Musteikis Voldemarą apsmauke, užbegdamas jam už akių ir apdrausdamas savo užnugarį frontą, bet Lietuvos spauda pranašauja, kad naujoji vyriausybe galesianti pasekmingai darbuotis ir ramumas busiąs tik tuomet, kai Voldemaras atsidursiąs už Lietuvos ribų. Taip pat galvoja ir „reorganizatoriai", nes Voldemarui jau pat pradžioj buvo pasiulyta vykti Italijon ir užimti pasiuntinio vietą, bet jis tą vietą užimti atsisake. Kur Voldemaras bus išsiųstas dar nežinome, bet, kad Musteikis savo pasieks, nera abejonių.

* * *

Vyriausybes permainos, krikščionių demokratų sferose sutiktos dideliu pasitenkinimu. Ir jau vien tas faktas aiškiai rodo is kurios puses eina Lietuvoj „perversmas" ir kokiais keliais mano eiti naujasis kabinetas.

„Darbininkija iš šių permainų nieko pozityvaus negali laukti. Ji butinai privalo išnaikinti visą tą kruvinų intrigų sistemą, ant kurios remiasi dabartinis drakoniškas režimas".

Faktinos padeties nors dalinam nušvietimui, prie progos tektų prideti dar pora žodžių. Susitarimas su

krikščionimis demokratais tuo tarpu sutiko kai kurias kliutis ir kriksč. dem. nuvertime Voldemaro aktyviai nedalyvavo. Visų krikščionių demokratų akyse Voldemaras buvo „banditas", „kraugeris", „pragaro išpera". Taigi jo nuvertimu „krikščionys" labai apsidžiauge. Bet del pažiurų į kitus tautininkus, pačių krikščionių tarpe yra dvi nuomones. Vieni is jų sutiktų paremti tokią tautininkų liniją, kuria jie dabar eina ir mielu noru eitų valdžion. Bet antrieji, o jie iki šiol buvo dauguma, stovi už seną konstituciją ir priešinasi visoms fašistų „reformoms". Seną konstituciją krikščionys demokratai brangina ne todel, kad ji butų labai maloni jų širdžiai. Principe ir jie sutinka daryti pakeitimus, bet tatai noretų atlikti jie patys ir savo naudai. Mat toji konstitucija yra jų pačių „vardan Dievo Visagalio" sukurta ir jie labai nepatenkinti, kad prašalaičiai tą jų „kurinį" purvinom kojom išbraide. Tačiau labai galimas daiktas, kad krikščionys demokratai, savo kailio išrokavimais nuo ankščiau skelbtų savo principų atsisakys ir suses į vieną vežimą su, dabar įgavusiais viršų, jų širdžiai artimais, fasistiniais klerikalais. „Rytas" jau nušvitusiu veidu skelbia, kad dabar busiąs galimas, „pozityviniai—kurybinis" darbas. O tas jau sako, kad jie deda daug vilčių su fašistais tautininkais susitarti.

Lieka dar valstiečių liaudininkų virsunes, su kuriomis Voldemaras visą laiką flirtavo. Bet tai žmones daugumoj be jokių principų. Jie ne tik savo įsitikinimų nebrangina, bet reikalui esant ir savo eilinlais partijos nariais prekiauja „tevynes labui". Netekę Voldemaro jie dabar pasijuto lyg tie biedni siratos ir pakol kas nežino į kurią pusę krypti: ar lipti lauk iš fašistinio vežimo, kuriame jau daugelis jų sedejo ir eiti liaudžiai pagelbon, ar susesti visiems į fašistiniai-klerikalinį vežimą ir toliau smaugti Lietuvos liaudį.

Manome, kad šis antrasis kelias jiems bus patogesnis ir priimtinesnis. Netolima ateitis parodys, ar mes klydom ar ne. *P. V.*

Fašistinės žabangos.

Šių metų birželio m. 25 dieną fašistai atžymejo išleidimu savo kruvinojo „įstatymo", kuriame kiekvienoj eilutej įterptas žodis mirties bausme, arba sunkiųjų darbų kalėjimas kovotojams už demokratinę tvarką. Tarp kitoko tame įstatyme buvo pasakyta, kad slaptų priešfašistinių organizacijų dalyviai, kurie per 1 menesį nuo to „įstatymo" paskelbimo dieno, jeigu jie gyvena Lietuvoj, arba per 3 menesius, jeigu jie gyvena kitur,— išeis iš tų organizacijų ir praneš apie jas policijai arba prokuraturai, — nuo bausmes atleidžiami.

Tikslas to fašistinio „įstatymo" buvo aiškus: a) legalizuoti žudymą demokratijos drąsenių ir veiklesnių kovotojų, b) atbaidyti silpnesnius ir bailesnius nuo priešfašistinės kovos, 3) pasigaminti naujų šnipų—išdaviku.

Šiandien, kuomet jau praejo abu fašistais nustatyti atsivertimui „griešninkų" terminai, galime jau nors dalinai apskaičiuoti ir to įstatymo pasekmes.

Neminint jau banditų vardo, kurį to „įstatymo" kurejai įgijo Europoj, imkime tik grynai lietuviško gyvenimo faktinas išdavas. Per pirmajį fašistinių „dovanų" menesį atsirado Lietuvoj du, kurie pasiskelbė, kad atsiribuoja nuo „tėvynes išdavikų" socialdemokratų, bet faktinai jie jau nieko bendra neturejo su socialdemokratais nuo 1927 metų. Iš emigracijos grįžo trys buv. Taurages sukilėliai, iš kurių vieną, butent—*Galinaitį* Voldemaras padarė šnipu. Dar grižo vienas iš Vokietijos ir du iš Lenkijos, kaipo „emigrantai" bet jie buvo prieš nekurį laiką atsiųsti čia Voldemaro šnipai.

Dabar paklausykime ką raso ir Lietuvos apie sugrįžusius.

„Mes norime aprašyti apie gyvenimą tų, kurie sugrįžo iš emigracijos.

„Kiekvienas kuris sugrįžta turi duoti parašą, kad jis tarnaus fašistams, o tas kuris nesutinka, yra žvalgybos persekiojamas, atimamas iš jo pasas, jis turi kas vakaras registruotis policijoj, iš savo gyvenamosios vietos neleidžia išeiti ne žingsnio, jam atimtos visos teises, gali jam kas tik nori žandus daužyti ir niekam jis negali pasiskųsti ir t. t.

„*Galinaitis* tarnauja žvalgyboj ir dabar sugrįžęs ir emigracijos labai daug atsižymejo, tai gauna algos po 250 litų į mėnesį. Beto jam dave dar 500 litų kad jis rašytų emigrantams laiškus ir kviestų juos butinai grįžti į Lietuvą. Sugrįžęs Galinaitis į Tauragę, išdave visus ką tik pažinoji, kurie dar buvo užsilikę fašistų nepaliesti nuo Taurages sukilimo. Kiti jau tarnavo kariuomenej, tai ir iš ten juos parvare ir primuštus išveže į Šiaulių kalejimą. Ką tik jis nurodo, žvalgyba tuoj suima, primuša ir išveža į Šiaulius. Jis išdavinėja ne tik, tuos kurie šiek tiek politikuoja, bet ir turedamas ant ko nors asmeninį piktumą. Pavyzdžiui įskunde *Petrauską Juozą* kaipo „sukilelį" vien tik už tai kad jis Galinaičio žmonai neužmokejo už anodijos butelį. Tą vaikiną žvalgyba primuše, versdama prisipažinti dalyvavus sukilime, bet jis nieko nežinojo ir negalejo prisipažinti, tačiau vis vieną Petrauską sumuštą, vos gyva, išveše į Šiaulius".

„Rugpiučio men. 23 d. Tauragej buvo privaryta pilna policija Galinaičio apskųstų žmonių. Visi jie buvo musami. Isgirdę baisų ryksmą subego žmones žiureti bet policija visus išvaike. Mušė visą naktį ir ant rytojaus sumuštuosiu išveže į Šiaulius. Mes buvom labai nusiminę, kai tie keli pamišeliai sugrįžo, bijojome, kad ir jus nesugrįžtumet, bet kai sužinojom, kad jus nemanot grįžti, labai nudžiugom. Del Dievo meilės negrįžkit, nes tie, kurie sugrįžo, matydami, kaip fašistai, kasdien vis naujus žmones areštuoja ir muša iki smerčio, vaikšto, kaip žemę pardavę".

Tai tiek del fašistų „laimejimų" Tauragej.

Turime žinių, kad baigiantis fašistinių „dovanų" terminui, buvo areštai ir kitur: Kaune, Panevežy, Skuode, Šiauliuose, Utenoj ir kitur.

Bet čia areštus dare žvalgyba gal but daugiausią iš apmaudo, kad piliečiai nesinaudoja fašistų „malone" ir neina jiems šnipauti, nes areštuojant nebuvo pasirenkama, bet griebe, vusus tuos, kas jiems rodesi šiek tiek įtariamas.

Rytprusiuos Lietuvos žvalgyba turi savo agentą „emigrantą" Jokubaitį, kuris visą laiką stengesi įkalbineti gyvenantiems ten polit. emigrantams grįžti į Lietuvą, bet neturejo pasisekimo. Visi musų draugai, gyvenantieji tiek Lietuvoj, tiek už jos ribų, aiškiai suprato žvalgybos pastatytasias žabangas ir nuo jų mokejo apsisaugoti.

Šiandien tur but ir fašistai gailisi ir sako, kad vieno, kito šnipo įgijimui nevertejo „kurti" tokį „įstatymą", kuriuo patys kurejai save užpatentavo kulturingos Europos akyse kruvinais banditais. *T.*

Permainos krikščionių demokratų fronte [1]).

Perelto menesio pabaigoj „Rytas" paskelbe, kad vyriausis jo redaktorius *Dr. Leonas Bistras* esąs perdavęs savo pareigas tik ką grįžusiam iš Paryžiaus Juo-

[1]) Šis straipsnelis nors truputi susivelinęs, bet ji dedame krikščionių demokratų charakteristikai. **Redakcija.**

zui Keliuočiui. Čia rodos nebutų ko kalbeti. Ar mažai kokių permainų pas mus buna? Vienok tai nėra jau taip paprasta, nes šis krikščionių demokratų manevras truputi daugiau reiškia negu kokia nors parapijinė klebonų ar kamendorių permaina. Pats „Rytas" paduodamas tą chronikos žinutę sako, kad p. Keliuočius *nesąs priklausęs jokiai politinei partijai, nesąs dalyvavęs jokiose politinese bei partinese diskusijose*, todel esą savaime suprantama, kad *šios permainos turesiančios reikšmes tiek „Ryto" krypčiai, tiek ir jo styliui*. Dabar „Ryto" redakcija turesianti sutelkti apie save visas katalikiškas kurybines jegas ir atsiduoti *kurybiniai-pozityviniam* veikimui. (Musų pabr.).

Iš šitokio krikščionių demokratų pasisakymo, reikėtu spręsti, kad po dvejų su viršu metų fasistų siulymų mesti „putus prieš vėją", mesti „žaidus opoziciją", krikščionių demokratų centras bus įsitikinęs, kad visas jų opozicingumas buvo beprasmis, vaikiškas žirnių barstymas į sieną. Taip kalbant, galima butų įžiureti, kad iš tokio gairių pasukimo „paveju", krikščionys demokratai jau ir praktiškos naudos turi sumoj 500 litų, kuriuos Voldemaras „Rytui" dovanojo. Penki šimtai litų tai tik avansas. Krykščionys demokratai iš Voldemaro tikisi kur kas daugiau medžiaginių ir dvasinių gerybių. Pavyzdžiui, prieš pat akis stovi praloto Olšausko byla, kuris atsitupe į kaliejimą tik deka krikščionių demokratų putymui „prieš vėją". Ne kitaip dalykai stovi ir su pagarsejusia „lašinių bylą", į kurlą įpainiota visa eile krikščionių demokratų veikejų. Taip pat dienotvarken įtrauktos yra „Ūkininkų Sąjungos" žulikystes su draugiškais vekseliais. Šen ten pluduruoja dar ir daugiau „krikščioniškų" griekų, kurių atleidimo jie iš Voldemaro laukia. Taip, kad tas „krikščioniškos" politikos gairių pasukimas „paveju" yra visiškai suprantamas: reikia visokia kaina gelbėti savo susmukusius popierius. O toji kaina gali laikinai daeiti net iki atsisakymo nuo savo principų, iki visiško parsidavimo.

Tačiau pravartu pažymeti, kad krikščionys demokratai iš savo locno patyrimo, su Voldemaru yra gana atsargus: bijosi, kad tas melagis neapgautų. Todel iš karto nešoko jam į glebį ir nesudegino už savo nugaros visų tiltų. Jie pakeite politiką p. Bistrą, *napolitiku* Keliuočiu ir sako, kad prie kurybiniai—pozityvinio darbo eisime, girdi, palaipsniu. Vadinasi po stolko—po skolko. Kitaip sakant, jei Voldemaras atsisakys krikščionių demokratų veikejus kalti prie gėdos stulpo ir nuoširdžiai imsis juos reabilituoti, „Rytas" „prieš vėją" nebepus. Priešingu atsitikimu—„krikščionys" pasilieka sau laisvas rankas ir gales pradeti „taip veikti, kaip jiems Dievo balsas liepia".

Taigi mes manom, kad šios permainos krikščionių demokratų frante yra tik gudriai suplanuotas jų laikinas manevras. Pagyvensime—pamatysime. Tačiau labai galimas daiktas, kad po tulo laiko, politinis analfabetas, kaip jį atestuoja „Rytas" p. Keliuotis gaus važiuoti į „L. Aidą" ir ten įsisedęs girs Voldemarą, tauzys apie „tautos vienybę", arba rašys sieksninius laiškus „iš provincijos", kaip, kad dabar daro „universalusis" purvinasunkis Praustas—Iz. Tamošaitis. Gi „Rytas" vietoj vedamųjų straipsnių, vel talpins Lietuvos geležinkelių tvarkaraščius, o krikščionys demokratai, pasislepę nuo komendanto deržimordos Saladžiaus ir nuo leitenančiokų cenzuros, po senovei skelbs „Tautos Sarge", kad Voldemaras yra budelis, banditas „pragaro išpera".

Kunigų akys daug toliau mato, negu kai kam atrodo ir jų rankos daug toliau siekia. Pirmon galvon žinoma, tyko musitverti tą „pragaro išperą" už čiuprynas

O tuomet jie sako, ateisianti vel jųjų karalyste.
Kas ką apgaus—parodis netolima ateitis.

S. Politicus.

Darbininkai tik savo jėgomis pasitikėdami gali pasiliuosuoti iš fašistinės vergijos!

Irgi „argumentai".

Musų fašistai visą laiką maitindamies norais pagimdytais sprendimais, stengiasi is kiekvieno menko dalyko iškalti didelį fašistinį kapitalą.

Štai, pavyzdžiui, jie sugriebę žinutę apie susiremimus socialdemokratų su fašistais — heimveriais kokiame tai Austrijos miestely, pašvente tai žinutei ištisą „L. Aido" vedemajį (1 litas—eilutė) ir pastate kaipo „svarbų" argumentą prieš demokratinę santvarką. Pasak fašistinio „L. Aido" pišoriaus, tas susiremimas, nors nesąs svarbus pasaulio politikos atsitikimas, bet jis esąs charakteringas tuo, kad tokie įvykiai randą vietos butent tokiose valstybėse kaip Austrija, Vokietija ir Čekoslovakija, kurios turinčios moderniškiausias parlamentarines tvarkas su toliausiai einančiomis ir labiausiai garantuotomis politinemis laisvemis. Tuo tarpu nieko panašaus nesą tose šalyse, kur nei parlamentų, nei laisvių nera, kaip pavyzdžiui — Ispanijoj, Italijoj arba kitose salyse, o pirmon galvon, žinoma, Lietuvoj.

Fašistiškai kalbant ізeina, kad Lietuvoj dabar yra visulaimingiausis gyvenimas: seimo nera, politinių laisvių nera, darbininkai nebestreikuoja, niekas nebepolitikuoja, niekas nebedemonstruoja. Veter. gyd. Bulota, kuriam seimų laikais koks tai žydelis ibuvo numušęs kepurę nuo galvos, dabar kiurkso susiriętęs, rodos tarytum piliečiai ir iš viso apie Bulotą užmirso. Na, argi ne argumentai? Kas gi galetų tvirtinti, kad Lietuvoj dabar bloga gyventi? Jei bent koks nors kun. Kemesio tipo issigimelis, kuris jau treti metai po fašistiniu sparnu tupi ir vis dar negali susivokti kas valdo Lietuvą: ar Valdemaras, ar ministerių kabinetas, ar fasistinių karininkų „revkomas"! O šiaip jau visi piliečiai žino, kad dabartinej be laisvių Lietuvoj aukso dienos: kalejimai pilni politinių kalinių, net lužta; karo lauko „teismai" dirba issijuosę — nespeja žmonių šaudyti; iš iždo krauna pinigus į savo kišenius visi, kas tik prie jo prieina; žvalgybininkai ir šnipai dygsta kaip grybai po lietaus; prekyba savo įsitikimais ir savo partijos narlais pakilo aukščiausiame laipsny. O jei prie to viso prideti „geležinio vilko" riterių gastroles, kurie jei ne Vilkavišky, tai Ramygaloj, jei ne Ramygaloj, tai Slabadoj nutekina piliečiams kraują, tai pilnai užteks argumetų įrodymui kokius „gerumus" Lietuva pergyvena laimingais be seimų ir be laisvių fašizmo laikais ir pasmerkimui demokratinės santvarkos.

Šito viso akyvaizdoj, aš manyčiau, kad visus tuos kas isdrįsta prasižioti, kad Lietuvoj negera gyventi, kad reikaliugos kokios tai laisves—reikėtų traktuoti kaipo Lietuvos priešus. Aš pirmas bučiau linkęs juos pavadinti „tėvynes isdavikais" ir jau, žinoma, butinai „lenkų agentais".

Tvirtų „argumentų" tam turime pakankamai.

Atomas.

Ats. Redaktorius ir leidejas: Stasys Dainauskas. Spaustuve „ZORZA" Vilniuje.